

Beograjski zaključki

potrjujejo pomen in kontinuiteto procesa popuščanja napetosti

Po sedmih mesecih dela je bil prejšnji teden zaključen beograjski sestanek konference za varnost in sodelovanje v Evropi (KVSE), na katerem so predstavniki 33 evropskih držav ter Amerike in Kanade skušali napraviti bilanco o tem, kako so se doslej spoštovala in izvajala načela helsinške sklepne listine, obenem pa zastavili smernice, po katerih naj bi se v bodoče razvijal proces popuščanja napetosti. Rezultati beograjskega sestanka so takšni, da so tisti, ki so v Beograd prišli s prevelikimi pričakovanji, sedaj gotovo razočarani; kljub temu pa so prav ti rezultati najboljši dokaz, da je popuščanje napetosti dejansko postalo proces, ki je prešel v zavest vseh udeležencev in zato ni nikogar, ki bi se upal temu procesu nasprotovati ali ga zavreti, ker se zaveda, da bi si s tem nakopal hudo odgovornost.

Če je kje razlog za razočaranje nad rezultati beograjskega sestanka, potem gotovo v dejstvu, da je „logika blokovskega gledanja na proces KVSE“ onemogočila konkretne predloge predvsem nevtralnih in neuvrščenih držav, ki so se posebno trudile, da bi sklepni dokument dobil ustrezno vsebino. Tako pa je bil zaključni dokument po krivdi blokovske izključnosti okrnjen za tisto podporo, ki bi jo moral beograjski sestanek dati razoro-

žitvi oz. povezavi vojaških in političnih vidikov popuščanja napetosti. Blokavska izključnost (pa tudi „višji interesi“ velikih sil) je izločila iz raznih načrtov za sklepni dokument operativni del, nove zamisli in predloge na gospodarskem področju, čeprav je bilo doseženo soglasje o celi vrsti koristnih pobud. In med blokovsko barantanje je izbrisalo iz sklepne dokumenta predvidene stvarne in olajševalne ukrepe za poglobljeno sodelovanje

med državami, ustanovami in posamezniki na humanitarnem področju, vključno s temeljnimi svoboščinami, ki so pač nedeljiva celota.

Kljub vsemu temu pa je le treba ugotoviti, da sklepni dokument beograjskega sestanka vendar poudarja pomen popuščanja napetosti, da podčrtava pomen procesa KVSE in njegovo politično veljavo, da znova potrjuje voljo udeležencev, da bodo v celoti uresničevali vsa določila sklepne listine iz Helsinkov, da izpostavlja bistveni pomen spoštovanja tega zgodovinskega dokumenta za razvoj procesa popuščanja napetosti. S tem namreč helsinška sklepna listina v celoti ostaja vodilo za prihodnost: vsa določila veljajo za vse. V tem smislu pa — kot je naglasil vodja jugoslovanske delegacije Milorad Pešič — temeljita izmenjava mnenj o uresničevanju sklepne listine pušča za seboj bogat fond, poln pobud, ki jih ni mogoče kar tako prepuščati pozabi.

Med najvažnejše dosežke beograjskega sestanka pa nedvomno sodijo sklepi, ki zagotavljajo kontinuiteto procesa, kot ga predstavlja konferenca za varnost in sodelovanje v Evropi. V tem okviru bo naslednji sestanek leta 1980 v Madridu. Poleg tega pa so se dogovorili še za razne sestanke strokovnjakov. Tako se bodo na predlog Švice oktobra 1978 sestali v Montreuxu strokovnjaki, ki naj bi proučili in izdelali splošno sprejemljive metode za mirno reševanje sporov; na povabilo Zahodne Nemčije pa se bo junija 1978 v Bonnu začel sestanek izvedencev z namenom, da bi pripravili „znanstveni forum“.

Komisija OZN o pravicah manjšin

Na letošnjem 34. zasedanju komisije Združenih narodov za človekove pravice, ki je bilo prejšnji teden v Ženevi, je prišlo po zaslugi Jugoslavije do nove pobude v korist manjšin. Komisija je namreč sprejela in potrdila jugoslovanski načrt resolucije o nacionalnih, etničnih, verskih in jezikovnih manjšinah, v katerem so obdelani ukrepi, da se manjšinam zagotovi svobodno izražanje njihovih značilnosti, razvijanje kulture, izobraževanja, jezika, tradicij in običajev ter da na enakopravni osnovi sodeluje v kulturnem, socialnem, ekonomskem in političnem življenju države, v kateri živijo.

V jugoslovanskem predlogu deklaracije so navedena osnovna načela, ki se nanašajo na uresničevanje in izboljšanje pravic manjšin. Dokument ugotavlja, da imajo manjšine pravico do obstoja in svobodnega razvoja, zato jim je treba zagotoviti popolnoma enak in nediskriminiran položaj glede na ostalo prebivalstvo. Osnutek deklaracije omenja pravice, ki bi jih manjšine morale uživati ter posebej ugotavlja, da je vsaka dejavnost, ki teži k diskriminaciji manjšin, nezdržljiva s temeljnimi načeli listine Združenih narodov ter splošne deklaracije o človekovih pravicah. Prav tako zajema predlog deklaracije tudi mednarodne obveznosti držav do manjšin ter poudarja pomen stikov in sodelovanja med državami ter izmenjave informacij o dosežkih manjšin na kulturnem, izobraževalnem in drugih področjih.

Predlog deklaracije bodo poslali vsem članicam OZN, da pošljejo svoje pripombe, potem pa se bo v vprašanem ponovno bavila komisija Združenih narodov. Sicer pa je bila v komisiji že zdaj zelo živahna razprava, v kateri so bila izrečena tehtna mnenja, ki se nanašajo na problematiko manjšin. Sploh je treba ugotoviti, da je obravnavanje manjšinske problematike naletelo na ugoden odmev in so v Ženevi ocenili kot izredno pomembno, da se je komisija poglobljeno lotila vprašanja manjšin svetu.

Francija pred odločitvijo

V nedeljo bodo šli Francozi v drugi krog parlamentarnih volitev, na katerih bo padla odločitev o tem, ali bo v Franciji še naprej vladala združena desnica, ali pa bo oblast v državi prevzela združena levica, zbrana okoli skupnega programa leve vlade. Po prvem krogu volitev zadnje nedelje, ko nobena stran ni dosegla prepričljivega uspeha, so izgledi za izid drugega merjenja sil povsem negotovi.

Pri prvem krogu volitev sploh ni mogoče govoriti o zmagovalcih ali poražencih, razen če se za poražence smatra najrazličnejše institute za raziskavo javnega mnenja, ki so soglasno napovedovali prepričljivo zmago levice. Sicer je levica res premagala desnico (razmerje znaša 49,5 proti 48,1 %), vendar tako tesno in tako neprepričljivo, da si danes le redkdo upa staviti na njeno zmago v drugem krogu, ki ji že zaradi samega volilnega sistema ni naklonjen. Posamezne stranke tako na levi kot na desni so se za drugi krog volitev združile v enotna bloka in bo v vsakem volilnem okrožju kandidiral samo tisti kandidat, ki je zadnje ne-

deljo dobil največ glasov. Toda pot do takega sporazuma ni bila lahka; posebno v levem taboru je polemika med skupinami trajala do zadnjega trenutka, kar je gotovo vplivalo tudi na izid v prvem krogu volitev. Za odločilni spopad so bili posamični interesi sicer potisnjeni ob stran — odgovor na vprašanje, ali je bila odločitev za skupni cilj dovolj prepričljiva, pa bo dala šele nedelja.

Vsekakor gre v nedeljo za važno odločitev. Temu primerni so tudi komentarji, ki spremljajo priprave za odločilno merjenje sil. Ne samo v Franciji, celo na Koroškem si delajo skrbi, v katero smer se bo nagnila v nedeljo pot Francije. In v tej zaskrbljenosti prihaja do izraza tudi znani antikomunizem, katerega predstavniki rotijo Francoze, naj vendar ostanejo zvesti „svobodnemu zahodu“. Kako svoboden pa je v resnici ta „svobodni svet“, izhaja iz komentarja v glasilu koroške SPO, kjer je rečeno, da mora zahod vladno udeležbo komunistov v Franciji ali Italiji ne samo odklanjati, marveč če potrebno tudi s silo preprečiti...

Ob štiridesetletnici nacistične zasedbe Avstrije

so ob spomeniku žrtvam za svobodno Avstrijo na celovškem pokopališču tudi predstavniki Zveze slovenskih organizacij na Koroškem položili venec in tako počastili spomin na vse ogromne žrtve, doprinesene v boju proti fašizmu za svobodo in demokracijo. V tem boju smo posebno velik krvni davek prispevali prav koroški Slovenci, vendar pa so za razliko od podobnih priložnosti v minulih letih tokrat „pozabili“ povabiti slovenske organizacije in zlasti Zvezo koroških partizanov na uradno spominsko svečanost, ko so vence položali predstavniki dežele in različnih združenj protifašističnih borcev ter žrtve fašizma.

V ostalem je obletnica usodnih dogodkov pred štiridesetimi leti minila pretežno v znamenju že znanega pristno avstrijskega „premagovanja preteklosti“. Bilo je sicer veliko obujanja spominov, vendar je v glavnem ostajalo precej na površju, iz bojazni, da bi globlje iskanje in proučevanje vzrokov in posledic preveč „odpiralo stare rane“. Bilo je celo govora o potrebnem učenju iz preteklosti in zgodovine, toda skoraj povsem je bilo zamolčano, da prav današnji pojavi v Avstriji najbolj jasno dokazujejo, kako na merodajnih mestih omalovažujejo nauke iz bridkih izkušenj. Kako močno je sedanost — tudi osebno — že zakoreninjena v preteklosti, je pokazal način, kako so se naravnost sramežljivo izmikali vsaki kritični oceni zločinske dejavnosti nacizma in fašizma. Zato pa je tudi povsem manjkalo spoznanje in priznanje nevarnosti, ki jo predstavljajo najrazličnejše današnje oblike starega in novega nacizma, od katerih prvi nikdar ni bil izkoreninjen, medtem ko drugi neovirano bohota — vse to po krivdi odgovornih dejavnikov, ki ostajajo slepi in gluhi za tozadevna opozorila in svarila.

Tako se je tudi ob štiridesetletnici uničenja avstrijske samostojnosti pokazalo, da je v Avstriji „premagovanje preteklosti“ bolj ali manj omejeno na neposredne žrtve nacističnega nasilja ter na mladino — torej na tiste, ki z ozirom na to preteklost nimajo kaj premagati. Zato je treba veliko večino spomniti na besede ameriškega filozofa Santayane: Tisti, ki se iz preteklosti ne učijo, so obsojeni, da jo še enkrat doživijo.

Spodrseljaji koroških politikov

na gladkem zunanjepolitičnem parketu

V najnovejšem času je opaziti vidna prizadevanja koroških politikov, da bi svojo besedo zastavili tudi v vprašanih zunanji politike. Vendar izgleda, da je zanje to področje le še preveč gladek parket in se zato dogaja, da jim na njem spodrsne.

Koroška ÖVP pod vodstvom predsednika Bacherja si je izbrala za tarčo svojih napadov zunanje ministra Pabra, ki mu bere levite zradi njegove izjave v zvezi z vpadom palestinskih komandosov na ozemlje Izraela. Ne da bi kakorkoli odobraval ali kritiziral ministrovo stališče, pa reakcija koroške ÖVP (in poleg nje širokih krogov v Avstriji) kaže, kako enostransko in pristransko ocenjujejo tragične dogodke na Bližnjem vzhodu, kjer najdejo besede obsodbe le za dejanja Palestincev, medtem ko „povračilne akcije“ Izraela smatrajo za upravičene in pravične.

Pa tudi deželni glavar Wagner je v intervjuju za dnevnik „Salzburger Volksblatt“ podal nekaj izjav, s katerimi kancler Kreisky gotovo ne bo imel veselja. Wagnerjeva „kritična ocena“ sega od ugotovitve, da Avstrijo ogroža gospodarska vojna velikih sil, pa do očitkov, da je povsod vse brez koncepta, pri čemer tudi socialistične internacionale ni izvozil. Nadalje Wagner toži, da je že 30 % avstrijske trgovine v nemških rokah, toda hbrati poziva nemški kapital, da mora investirati tudi v avstrijsko proizvodnjo. Ker ta svoj poziv ne-

posredno povezuje z južno Koroško in poudarja potrebo po zavaranju meje proti jugu, bi bilo vsekakor zanimivo vedeti, ali gre v to smer tudi nova ponudba, ki jo je po Wagnerjevi izjavi napravila deželna vlada lastnici tovarne celuloze na Rebrci („odvisnost“ od Jugoslavije v tem smislu, da jugoslovanska podjetja odkupijo 80 % rebrške proizvodnje, bi gotovi krogovi na Koroškem očitno radi zamenjali za renično odvisnost od nemškega kapitala).

Wagnerjeva ugotovitev zaradi nepostavljenih dvojezičnih napisov v Bilčovsu izzveni skoraj kot zloben udarec od strani, če jo konfrontiramo s siceršnjim odnosom prav Koroške in njenih predstavnikov do reševanja manjšinskih vprašanj in izpolnjevanja tozadevnih obveznosti iz državne pogodbe. V ostalem je deželni glavar izgleda slabo počen, ker bi sicer moral vedeti, da so napisi v Bilčovsu že pripravljeni in je bila postavitev le zaradi snega, odložena na pomlad. Glede preimenovanja internacionalizacije manjšinskega vprašanja v „jugoslovansko zažigalno vroco“ moramo priznati, da se v tej terminologiji premalo spoznamo (nismo bili udeleženi pri dinamičnih atentatih ne na Južnem Tirolskem in tudi ne na Koroškem). Vendar pa prav ta Wagnerjev „spodrseljaj“ potrjuje pravilnost tistega, kar smo že vedno trdili koroški Slovenci in kar poudarja tudi Jugoslavija: da manjšinsko vprašanje ni rešeno in zato bremeni odnose med sosednjima državama.

„Zares je velik človek!“

Jugoslovanski predsednik Josip Broz Tito je prejšnji teden postavil nov mejnik na svoji zdaj že legendarni poti miru, ki ga je v zadnjih letih vodila v številne države na vseh koncih sveta, kjer povsod je v pogovorih z vodilnimi državniki postavil svojo tehtno besedo za stvar miru, enakopravnega sodelovanja in miroljubnega reševanja perečih problemov današnjega sveta. Temu poslanstvu je služila tudi Titova pot v Ameriko, kjer je na srečanjih s predsednikom Carterjem podobno kot pred meseci med obiskom v Sovjetski zvezi in LR Kitajski predstavnik največjih in najbolj vplivnih sil opozoril na želje in zahteve vseh tistih številnih narodov, ki se iskreno zavzemajo za razvoj odnosov med državami na podlagi načel neodvisnosti, suverenosti, vzajemnega spoštovanja in medsebojnega razumevanja.

In ravno kot takega zavzetega in doslednega borca za demokratizacijo mednarodnih odnosov je predsednik Carter pozdravil predsednika Tita kot „velikega svetovnega državnika“, kot „zares velikega človeka“, ki da je pokazal izredno osebnostno hrabrost v trenutkih velikih preizkušenj in veliko moč kot človek in državnik. Posebej je Carter že v poudarnem govoru orisal vlogo Tita pri nastajanju gibanja neuvrčenih držav in poudaril njegovo aktivnost, za katero je dejal, da je pomembna za vsake-

kraja, posebej boj predsednika Tita za svobodo in neodvisnost — kakor je dejal Carter — pa je zato navdih mnogim državam.

Podobno je govoril predsednik Carter tudi na večerji, ki jo je priredil v čast svojega gosta iz Jugoslavije. Dejal je, da so v Ameriki globoko počaščeni z obiskom velikega svetovnega voditelja, predsednika Jugoslavije Tita, ki ga je označil kot človeka velikega poguma. „Predsednik Tito je svetovni državnik, ki svoje narode vodi in varuje njihovo svobodo skoraj štiri deset let; v miru in vojni je del zgodovine sveta,“ je poudaril Carter in dodal, da je Tito človek neugasljive moči, neugasljive mladosti, neugasljive vedrine in neugasljivega poguma. „Predsednik Tito je človek z izredno voditeljsko močjo. Nenehno išče skupna prepričanja, skupno upanje in skupne težnje, vse tisto, kar lahko združuje narode, ki bi sicer utegnili biti razcepljeni zaradi pomanjkanja stikov ali zaradi razločkov v filozofskih ali političnih pogledih.“

Da predsedniku Carterju pri tem ni šlo za laskanje svojemu gostu, marveč za izraz tistega, kar danes čutijo in mislijo o Titu širom po svetu, izhaja tudi iz komentarjev, ki jih je ob Titovem obisku v Ameriki objavil svetovni tisk. Da izmed njih navedemo le eno kratko oceno: „Jugoslovanski predsednik je danes vsekakor največji in najbolj izkušen svetovni državnik. Njegova privrženost miru in sodelovanju med narodi in državami na načelih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja ga prezentira kot državnika, ki ima pravico in dolžnost o vseh svetovnih problemih povedati svojo besedo, ta beseda pa ne more biti nič drugega kot resnica.“

V tem duhu so — kakor izhaja iz skupnega sporočila — potekali tudi pogovori obeh predsednikov, ki sta posebno pozornost namenila vprašanju miru in varnosti na svetu ter razvoju mednarodnega sodelovanja. Podčrtala sta, da si morajo vse države prizadevati za mirno reševanje sporov; da velja enakopravno sodelovanje uveljaviti univerzalno, med vsemi državami; da velja spoštovati pravico vseh držav, da samostojno in brez zunanje vmešavanja določajo poti svojega družbenega razvoja; da morajo odnosi med državami, ne glede na razlike ali podobnosti v njihovih družbenih, političnih in gospodarskih sistemih, temeljiti na duhu in načelih listine Združenih narodov.

Tudi naša mladina na antifašistični manifestaciji v Mauthausenu

Ob 40-letnici nacistične zasedbe Avstrije se je minulo nedeljo v bivšem koncentracijskem taborišču Mauthausen zbralo veliko število mladih ljudi, članov različnih mladinskih organizacij, da se spomnijo dogodkov pred 40 leti in izpričajo svojo antifašistično zavest. Med organizacijami, ki so se udeležile spominskega pohoda v Mauthausen, je bil tudi Klub slovenskih študentov na Dunaju, iz Celovca pa so prispele še člani Zveze slovenske mladine in SPD „Bisernica“.

V okviru kratke spominske svečanosti so udeleženci položili venec v spomin žrtvam fašističnega nasilja. Podpredsednik KSS Marjan Gallob pa je orisal zgodovinske dogodke pred 40 leti in dejal, da se z „Anschlusom“ ni končala le samostojnost avstrijske države, ki jo je avstrofašistični režim silil v smrtonosni obem imperialistične Nemčije, temveč je okupacija Avstrije bila tudi dramatičen uvod v velikansko tragedijo druge svetovne vojne. To pa je bila tudi prelomnica v življenju in trpljenju koroških Slovencev, saj podobno kot ostali slovanski narodi niso imeli pravice do svobodnega življenja in ustvarjanja. Z množičnimi aretacijami, ustrelitvami in izseljevanjem narodno zavednega prebivalstva je skušal nacifašizem tudi slovenskemu ljudstvu vsiliti svojo novo „civilizacijo“. Proti le-tej so se junaško borili antifašisti vsega sveta, v prepričanju, da bo iz ognja in pepela nastal nov, pravičnejši svet.

Posebej je tov. Gallob naglasil, da so si v boju proti fašistični tiraniji stali ramo ob ramo slovenski in avstrijski antifašisti ter tako skupno prispevali k osvoboditvi Avstrije. „Ta skupni boj pa tudi danes ni manj aktualen in potreben kot pred desetletji, saj so korenine, iz katerih je izrasel fašizem, še vedno žive,“ je dejal govornik. „Tudi danes moramo biti budni nasproti vsem pojavom oživljanja nacistične in nemško nacionalsocialne miselnosti, to tembolj, ker merodajne oblasti dopuščajo nemoteno delovanje neonacističnih skupin, na drugi strani pa se množijo postopno omejevanje demokratičnih pravic v družbi. Najvidnejši izraz reakcionarnih tendenc v avstrijski družbi je nedemokratična manjšinska politika vlade, katere dosedanj višek sta bila ugotavljanje manjšine in zakon o narodnih skupinah.“ Ob koncu je tov. Gallob poudaril, da je 40-letnica nacistične okupacije Avstrije predvsem priložnost in vzrok, da se zavemo naših današnjih dolžnosti kot antifašisti in demokrati: ohraniti dediščino žrtev fašističnega nasilja — to pomeni boriti se za demokracijo in humanizem v družbi!

Poleg zastopnika slovenske mladine so na spominski svečanosti spregovorili tudi predstavniki Avstrijske visokošolske zveze (ki združuje vse študente avstrijskih visokih šol) in komunistične študentske zveze ter generalni tajnik mednarodnega komiteja za Mauthausen dr. Heinrich Dürmayer, ki je udeležence vodil skozi taborišče. Dr. Dürmayer je sam preživel dalj časa v tem taborišču in je bil tudi eden izmed organizatorjev ilegalnega odpora jetnikov, ki so se leta 1945 sami osvobodili, še preden so v taborišče prispele ameriške čete. V ilegalnem taboriščnem odboru pa je sodeloval tudi naš koroški rojak, pisatelj in politik Prežihov Voranc.

Dr. Dürmayer je pozval udeležence spominskega pohoda, naj skrbijo za enotnost in solidarnost vseh antifašistov, kar je predpogoj za uspešno nastopanje proti neofašističnim pojavom in za vsak uspeh v boju za utrditev in razvoj demokracije. „Upreti se je treba silam, ki pod pretvezo, da je treba pozabiti in premagati preteklost, skušajo rehabilitirati fašizem in zakriti njegove strahote. Nikdar pozabiti — to mora biti naše geslo, če hočemo, da se čas tiranije in suženjstva nikdar več ne povrne.“

Spominska manifestacija pred osrednjim spomenikom v Mauthausenu je bila zaključena s slovensko in nemško borbeno pesmijo.

Mednarodni sejem Alpe-Adria v znamenju sodelovanja sosednjih dežel

Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču je bil v torek slovesno odprt letošnji 17. Mednarodni sejem Alpe-Adria. Ob sodelovanju 526 razstavljalcev iz 15 držav je to pomembna gospodarska manifestacija, ki ima svoj poudarek zlasti na sodelovanju med sosednjimi deželami, saj so prav te tudi najmočnejše zastopane. Iz Jugoslavije je udeleženih 193 podjetij, na drugem mestu po številu razstavljalcev je Italija (v prvi vrsti obmejni predeli) s 125 podjetji, pa tudi iz Avstrije jih je prav lepo število, namreč 93.

Sejem Alpe-Adria opozarja na vsestranske možnosti gospodarskega sodelovanja ter predstavlja obiskovalcem tozadevne dosežke posameznih držav oziroma podjetij. Prikaz izdelkov in blaga je izredno pester ter zajema najrazličnejše panoge gospodarstva. Tako na primer pod geslom „Naredi si sam“ razstavlja tehnični pribor in material za obrt, drobna opravila in hobije, pri čemer prikazuje tudi način uporabe ustreznega orodja in strojev. Potem je zastopano najrazličnejše električno orodje; razstavljeni so brusi in ročni vrtnalniki; prav tako najdemo na sejmu cele kuhinje, okrasno razsvetljavo, potrebščine za sanitarije, male gospodinjske naprave, sodob-

ne likalnike, sesalce prahu, čistilce preprog in oken, grelne naprave, stekleno in lončeno posodo; spet na drugem mestu opremo za urade in šolske prostore, razstavljen pohištvo in podobno; zanimanje vzbujajo oprema za avtomobile; privlačne so najrazličnejše potrebščine za šport, lov in ribolov in še mnogo drugih stvari. Kmetovalec najde na sejmu predvsem drobno mehanizacijo; z novimi izdelki se predstavlja prehrabena industrija, domači in inozemski razstavljalci opozarjajo na svoje izdelke na področju oblačenja in obutve, zastopana pa so tudi farmacevtska in kemična podjetja.

V sejemsko dogajanje so se vključili tudi ljubljanski gostinski obrati, ki v okviru kulinarčne razstave prikazujejo posebne jedi, tako domače kot tudi tuje, ki jih je v teh dneh mogoče naročiti v gostinskih lokalih. Tako je posebne slovenske, italijanske in avstrijske jedi mogoče dobiti v 20 gostinskih obratih, kot so hoteli Union, Lev, Turist, Slon, Ilirija, Figovec in drugi.

Mednarodni sejem Alpe-Adria je odprt še do nedelje.

Reševanje manjšinskega vprašanja

spodbuja napredna gibanja množic

V okviru priprav za bližnji zvezni in republiški kongres Zveze komunistov je bila pred nedavnim v Ljubljani skupna seja sveta za mednarodne odnose ter komisije za manjšinska in izseljenška vprašanja pri SZDL Slovenije. Razpravljali so o kongresnih gradivih, ki se nanašajo predvsem na mednarodno dejavnost ter v tej zvezi posebej zavzeli stališče tudi k reševanju manjšinskih vprašanj.

Predsednik SZDL Mitja Ribičič je na seji dejal, da mora podružabljanje zunanje politične dejavnosti dobiti nove poglobitve in obogatitve ter da morajo biti dokumenti in razprave na kongresih ZKS izraz suverenega vpliva na zunanjo politično dejavnost Jugoslavije. Pri tem pa je tovariš Ribičič naglasil, da ni moč ločevati zunanje in notranje politike Jugoslavije, ker sta obe izraz enotnega delovanja, saj jugoslovanska samoupravna socialistična družba z vsako svojo celico nujno deluje tudi navzven. „Samoupravljanje se tako pojavlja kot močan mednarodni dejavnik, kot je po drugi strani močan mednarodni dejavnik tudi način urejanja mednarodnih odnosov, reševanje manjšinskih zadev in pa tudi vseh drugih gospodarskih in socialnih vprašanj v Jugoslaviji.“

Razprava je zajela vsa področja mednarodne dejavnosti, posebno poglobljeno pa so razpravljali o važnosti nacionalnega vprašanja in s tem pa v zvezi poudarili vlogo in pomen manjšin. Reševanje nacionalnega in manjšinskega vprašanja — je bilo poudarjeno na seji — spodbuja napredno gibanje množic, zato je toliko bolj pomembno zagotoviti, da vsaka narodnost dejansko prevzema vlogo subjekta. „Manjšine so lahko dejavnik sodelovanja in zblizevanja med sosednimi državami le pod pogojem, da imajo zagotovljene vse pravice kot narodnostne skupnosti in vse pogoje za neoviran razvoj.“ V tej zvezi so v razpravi obsodili kot zmotno trditve, da lahko obstaja naravna asimilacija, kajti vsaka asimilacija manjšine je le izraz njenega neenakovrednega položaja. Kakor je bila ta ugotovitev nedvomno naslovljena na naslov Avstrije (kjer tudi zelo visoki in celo najvišji politični predstavniki govorijo o „pravici do asimilacije“), tako je predvsem Bolgariji in njenemu odnosu do makedonske narodnosti veljala ugotovitev, da je v enaki meri zmotna in nesprejemljiva tudi teorija o tako imenovani socialistični naciji kot nekakšni višji narodni tvorbi.

Značilna neodgovornost odgovornih pri Heimatdienstu

Množijo se primeri, ob katerih se naravnost vsiljuje vprašanje, kdo pravzaprav je odgovoren za dejanja koroškega Heimatdienstu. Upravičenost takega vprašanja je potrdila tudi obravnava pred celovškimi sodiščem prejšnji teden, ko je šlo za ugotovitev osebe, ki po tiskovnem zakonu odgovarja za vsebino glasila KHD „Ruf der Heimat“.

Izkazalo se je namreč, da pri KHD oz. njegovem glasilu nihče noče prevzeti odgovornosti za žaljive izpade in trditve, ki jih je KHD-jevska glasila objavilo o takoimenovani „evropski kooperativi“, katera se je naselila v Lobniku pri Železni Kapli, kjer se bavi z ovčjerejo. V smislu tiskovnega zakona za vsebino odgovorni je 92-letni dr. Pichs, ki pa je baje slep in priklenjen na posteljo, tako za „iz fizičnih vzrokov sploh ni bil sposoben odgovornost prevzeti in nositi“. To je bilo odgovornim pri KHD gotovo znano, vendar niso poskerbeli za drugo osebo, ki bi odgovarjala za pisanje njihovega glasila. Sodišče se je torej znašlo v dokaj čudnem položaju, ko bi moralo razpravljati na podlagi tožbe, ki so jo pripadniki omenjene skupine vložili proti glasilu KHD, pa ni bilo niko-

gar, ki bi hotel prevzeti vlogo obtopenca.

Vendar to ni edini primer, ko pri KHD očitno nihče ni odgovoren za tisto, kar se dogaja v tej organizaciji.

● Spomnimo se izrazite genocidne grožnje, ki jo je glasilu KHD objavilo ob 50-letnici plebiscita, potem pa nihče ni hotel biti odgovoren, marveč so se izgovarjali na nekega 70-letnega upokojenca, ki da je v tistem članku izrazil le svoje osebno mnenje.

● Spomnimo se vloge, ki so jo KHD in včlanjene organizacije ter njihovi funkcionarji odigrali pri protizakonitih šolskih stavkah leta 1958 in še posebej pri protizakonitem „Tafelsturm“ leta 1972 — potem pa nihče ni bil odgovoren.

● Spomnimo se hujskaškega letaka, ki ga je KHD-jevska mladina širila med celovško dijaško mladino in z njim hujskala proti slovenski gimnaziji ter njenim učiteljem in dijakom — vendar ni bilo odgovornega za to očitno škivanje na narodnostno mržnjo.

● Spomnimo se zloglasnega transparenta na zborovanju KHD v Celovcu, kjer so slovensko gimnazijo blatili kot „veliki strup“. Ker oblasti niso čutile potrebe, da nastopijo proti nizkotnim izpadom zoper državno ustanovo, so tožbo vložili slovenski profesorji, vendar pa sodišče ni „našlo“ ne krivcev ne odgovornih, čeprav je bilo uradno dokazano, kdo je prireditev prijavil in s tem tudi prevzel odgovornost za njen potek.

Labko bi nadaljevali z navajanjem takih primerov, vendar že omenjeni dovolj jasno kažejo, kako je z odgovornostjo pri KHD. Da takšno nazarjanje o odgovornosti krijejo tudi oblasti — dosedanj procesi to nedvoumno dokazujejo — je le še toliko bolj značilno.

Toda v istih krogih kažejo povsem drugačen odnos do odgovornosti, kadar jo očitajo drugim. Tako se KHD postavlja celo v pozo branilca države in njenih oblasti, ki jih boče braniti pred „žaljivimi napadi“ in „obrekovanji“ s strani Slovencev ter grozi s tožbami in prijavi zoper naš list in zoper predsednika obeh osrednjih slovenskih organizacij.

Ni le stvar poguma, marveč je predvsem stvar značaja, da človek stoji za svojimi dejanji; to velja nedvoumno tudi za organizacije. Tozadevne zaključke z ozirom na prej omenjene primere odnosa do odgovornosti si lahko napravi vsak sam.

Poročilo o občnem zboru

Kluba slovenskih študentov na Dunaju

V petek 10. marca je imel Klub slovenskih študentov na Dunaju v svojih klubskih prostorih občni zbor, ki se ga je udeležilo nad 70 ljudi. Med častnimi gosti so bili tovariš Bijesedič kot zastopnik jugoslovanske ambasade na Dunaju, predstavnik Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije Danilo Türk, predstavnik Zveze socialistične mladine Slovenije Lado Goričan, predsednik mladinskega odbora Slovenske kulturno-gospodarske zveze iz Trsta, tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem Feliks Wieser, zastopnik Narodnega sveta koroških Slovencev Franc Kaitnig, predsednik Zveze slovenske mladine v Celovcu Teodor Domej, predsednik Kluba slovenskih študentov v Gradcu Janko Kulmež in drugi.

O poteku občnega zbora nam je častnikarska referenka kluba Silvija Velik poslala obširno poročilo, iz katerega povzemamo naslednje podrobnosti:

Tajnik Jani Oswald je v svojem poročilu orisal delo kluba v zadnjem letu. Pri tem je posebej omenil petkove sestanke, nastope kluba z nemško govorečimi demokrati, prireditve na dunajski univerzi, veliko manifestacijo s tržaškimi partizanskim zborom, izdajanje letakov ob aktualnih političnih dogodkih, organiziranje in sodelovanje pri raznih demonstracijah, kulturne prireditve v klubu — kar priča o neutrudnem delu kluba.

Dosedanji predsednik Dušan Schlapper je naglasil, da se KSS na Dunaju nikakor ne more strinjati s politikom vlade in z zakonom o narodnih skupinah, ki nasprotuje duhu člena 7; zato klub ta zakon odločno odklanja. Hkrati pa je pozval „vse odgovarjajoče organizacije“, naj se zavzemajo za dosledno uporabo dvojezičnosti na vseh uradih. Zavzel se je za izdelavo daljnosežnega sistematičnega koncepta, ki mora biti usklajen s političnimi procesi. Predvsem bo treba dvigati narodno in politično zavest koroških Slovencev, po drugi strani pa nadalje razvijati zavezništvo z demokratičnimi

avstrijskimi strujami. Ko je govoril o tozadevni dejavnosti kluba, je omenil nastop dveh klubšev v Varšavi, kjer je bil kongres svetovnega mirovnega sveta, in v Berlinu, kjer se je sestala svetovna zveza demokratične mladine, največja tovrstna organizacija na svetu. Tov. Schlapper pa je poudaril tudi potrebo po tesnem sodelovanju med vsemi narodnopolitičnimi dejavniki, kar pa — kot je dejal — dostikrat ovirajo „neokusne polemike in deloma destruktiven odnos do političnih zavezništov“.

Gradbeni odbor je med drugim poročal, da namerava klub še v poletnem semestru preurediti svoje klubske prostore. V diskusiji so predsednik in tajnik ter posamezni člani ugotavljali, da osrednji organizaciji „žal dostikrat nista našli pravega solidarnega odnosa“ do KSS na Dunaju. Zavzeli so se za to, da bi nespornost odstranili v pogovorih z zastopniki obeh organizacij in tako ustvarili vzdušje medsebojnega spoštovanja in sodelovanja.

Spregovorili so tudi nekateri gostje. Tako je tovariš Bijesedič posredoval pozdrave ambasade in naglasil, da je KSS na Dunaju važen del mozaika slovenskega narodnega gibanja. Pohvalil je delovanje kluba in se zavzel za intenziviranje medsebojnih stikov z za-

gotovilo, da so vrata ambasade klubšem vedno odprta. Za poglobitev stikov so se zavzeli tudi predstavniki iz Slovenije in iz Trsta, ki so dejali, da so vedno pripravljene za dialog s KSS na Dunaju. Tov. Türk je pri tem naglasil, da je ena izmed mnogih kvaliteta kluba spoštovanje drugih mnenj, kar zagotavlja uspešno delovanje tudi v bodoče, k čemur so on in ostali gostje zaželeli novemu odboru mnogo uspeha.

Potem ko so bili sprejeti novi člani kluba (tokrat jih je bilo 15), je občni zbor izvolil novi odbor. Ožji odbor sestavljajo predsednik Franci Serajnik, podpredsednik Marjan Gallob, tajnika Roman Schellander in Roland Grlic, blagajnik Rihard Brumnik, kulturna referenka Monika Srienc in častnikarska referenka Silvija Velik.

Predsednik Franci Serajnik je v kratkih besedah predstavil akcijski program novega odbora. Kot v zadnjih poslovnih dobach, tako tudi ta program obsega vsestransko politično in kulturno dejavnost. V središču delovanja bodo raziskave o šolskih in posebno o socialnih gospodarskih vprašanjih koroških Slovencev, kar naj bi služilo izdelavi problemskega kataloga, ki bi ga klub stavil osrednjima organizacijama kot predlog za akcijski program. Klub bo skušal prilegniti k tesnejšemu sodelovanju še večje številne članov, „da bi dvignil njihovo zavest in jih tako usposobil za politično delovanje v prid slovenske manjšine na Koroškem“. V ta namen pripravljata tudi izdajo dveh brošur: v eni bo prikazan razvoj slovenskega vprašanja, ki je hkrati zgodovina koroških Slovencev; druga pa bo posvečena nastanku in razvoju KSS na Dunaju in njegovi povezavi s slovenskim narodnim gibanjem na Koroškem.

Občni zbor je potrdil pismo NSKS, v katerem študentje pozivajo to organizacijo, da „v smislu dogovorov v koordinacijskem odboru in resnične akcijske enotnosti vseh koroških Slovencev“ povabi k sodelovanju ob komemoraciji selskim žrtvam na Dunaju tudi drugo osrednjo slovensko organizacijo ZSO ter KSS, „edino politično silo koroških Slovencev na Dunaju“.

Zaključno je novi predsednik zagotovil, da se bo klub tudi v prihodnje trudil za sodelovanje in dobre odnose s slovenskima osrednjima organizacijama in tudi z drugimi manjšinskimi organizacijami in ustanovami; prav tako pa bo še naprej gojil svoje prijateljske stike do raznih demokratičnih zavezniških organizacij v Avstriji in v inozemstvu. Pozval je vse narodne funkcionarje, da v odnosih manjšinskih organizacij med seboj in z zavezniki spoštujejo demokratična načela in tako pomagajo pospeševati proces zblizevanja in enotnosti koroških Slovencev. Organizacija slovenskih študentov na Dunaju pa si bo — kot je poudaril — tudi vnaprej prizadevala, da ob strogem spoštovanju teh načel razvija vzdušje plodnega sodelovanja z vsemi omenjenimi organizacijami.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA V CELOVCU

v a b i n a

Slavnostno prireditev

OB 70-LETNICI NJENEGA OBSTOJA

v nedeljo 16. aprila 1978 ob 14. uri v Mestnem gledališču v Celovcu

Pod geslom:

IZ RODA V ROD KRVI GRE TEK
IZ VEKA V VEK DUH IŠČE POT

Vstopnice so v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu in v pisarni SPZ ter 1 uro pred prireditvijo pri gledališki blagajni.

bodo sodelovali pevski in tamburaški zbori, inštrumentalni ansambli, folklorne skupine, recitatorji in likovni umetniki; skupno nad 500 sodelujočih.

Odbor

Protifašistični boj

v delih likovnih umetnikov

V ljubljanski Mestni galeriji na Mestnem trgu je bila včeraj odprta razstava z naslovom „Protifašistični boj Jugoslovancev v koncentracijskih taboriščih med drugo svetovno vojno v delih likovnih umetnikov“.

Gre za razstavo, ki so jo pripravili Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije, Muzej revolucije Beograd in Zgodovinski muzej v Skopju ob strokovnem sodelovanju kustosov in umetnostnih zgodovinarjev iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin. Razstava je bila doslej prikazana že v Skopju, Prištini, Titogradu, Sarajevu in Novem Sadu, iz Ljubljane pa jo bodo prenesli še v Zagreb in Beograd, tako da bodo zajeta glavna mesta vseh republik in obeh avtonomnih pokrajin ter bo dostopna vsem narodom in narodnostim v Jugoslaviji.

Razstava obsega dva dela. V prvem je predstavljena avtentična ustvarjalnost jugoslovanskih umetnikov v samih taboriščih in zaporih v dobi od 1941 do 1945; v drugem delu pa so razstavljena dela, ki so

nastajala po osvoboditvi, vendar na temo bojev Jugoslovancev v bivših zaporih in taboriščih v Italiji in Nemčiji. Skupno obsega razstava 175 del, med katerimi je 35 del slovenskih umetnikov Ivana Čarga, Vita Globočnika, Doreta Klemenčiča, Borisa Kobeta, Vlasta Kopača, Staneta Kumarja, Vladimirja Omerze, Boža Pengova, Nikolaja Pirnata, Jožeta Polanjka, Cite Potokar, Marija Preglja, Ljuba Ravnikarja, Franca Uršiča, Bruna Vavpetiča ter Draga in Nandeta Vidmarja.

Ob tej razstavi je vsekakor zanimivo, da so tovrstne umetniške stvaritve posebno bogato zastopane pri Slovincih, medtem ko se je pri ostalih jugoslovanskih narodih in narodnostih ohranilo razmeroma malo takega gradiva, ki hkrati predstavlja zelo zgovorne in pretresljive dokumente o dobi in zločinih fašizma. Samo v Sloveniji pa se je ohranilo okoli 3500 del, ki jih je okrog 50 slovenskih likovnikov ustvarilo v italijanskih in nemških taboriščih ter zaporih.

„Primorska poje“

ob rekordni udeležbi zborov

Minulo soboto se je v Tolminu začela tradicionalna pevska turneja, ki jo pod naslovom „Primorska poje“ že nekaj let skupaj prireja Združenje pevskih zborov Primorske ter Slovenska prosvetna zveza v Trstu. Ta prireditev se je v zadnjih letih razvila v eno najpomembnejših in najbolj množičnih kulturno-prosvetnih manifestacij, ki ima ob sodelovanju pevskih zborov z obeh strani meje kakor tudi po krajih posameznih koncertov tako na italijanski kot na jugoslovanski strani predvsem tudi izreden pomen pri razvijanju in utrjevanju enotnega kulturnega prostora.

Predvsem pa ima „Primorska poje“ odlično vlogo pri zblizevanju ljudi iz različnih krajev Primorske, saj bo letošnja prireditev pritegnila rekordno število sodelujočih zborov (103) ter pevk in pevcev (nad 2600).

Prvi koncert je bil — kot že rečeno — minulo soboto v Tolminu, drugi mu je sledil v nedeljo v Boljuncu, tja do srede aprila pa se bo zvrstilo še nadaljnjih sedem koncertnih nastopov, in sicer v Vipavi, Krminu, Novi Gorici, Gorici, Trstu, Sežani in Izoli, tako da bo skupno zajetih devet krajev na obeh straneh meje, kjer bo — kakor že v minulih letih — slovenski pesmi v izvedbi kvalitetnih zborov spet prislutilo na tisoče poslušalcev.

DR. ANTON SVETINA

Prispevki k zgodovini Beljaka in okolice

17

Za peto mašo	župnik 1 f	
	cerkovnik	15 kr
	učitelj	15 kr
Za trikratno oznanilo poroke	župnik 1 f	15 kr
od meščana	cerkovnik	30 kr
od kmeta	cerkovnik	20 kr
Za izstavitve mrliškega lista		40 kr
Za izstavitve poročnega lista		40 kr
Za izstavitve krstnega lista	1 f	30 kr
Za izstavitve potrdila o objavi poroke	2 f	20 kr
Za odpust neveste	1 f	25 kr

Te štolne pristojbine dokazujejo stanovsko razliko med meščani in kmečkim prebivalstvom ter socialno zapostavljenost nezakonskih mater, ki so morale plačevati za krst dvojno pristojbino in še cerkveno kazen za svoj »greh“.

Vikar in škofijski komisar Jakob Miller je proti koncu leta 1773 umrl. Za njegovega naslednika je bil postavljen Markus Reauz (Rijavec), dotodaj vikar v župniji Dvor (Kranzelhofen). Zapuščino pokojnega vikarja Millerja sta prišla iz Ljubljane inventarizirati stolni dekan Franc Karl grof Juzughi kot komisar ter oskrbnik ljubljanskega stolnega kapitlja Franc Ksaver Moravčar kot zapisnikar. Za izvršila zapuščine sta postavila njegovega naslednika vikarja Marka Reauza, ki je dne 15. junija 1775 sestavil dokončni obračun zapuščine, ki je znašala:

aktiva	4296 f 56 kr 3 d
pasiva	2039 f 57 kr 2 d
čista zapuščina je znašala	2256 f 59 kr 1 d

kar je stolni kapitelj v Ljubljani potem potrdil. Vikar Reauz je leta 1787 tudi podpisal obvestilo o izločitvi župnije sv. Miklavža iz jurisdikcije ljubljanske škofije in njeni priključitvi solnograški nadškofiji oziroma neposredno krški škofiji. Pod njegovim župnikovanjem sta cerkev sv. Miklavža in župnišče leta 1786 do tal pogorela in nista bili nikoli več na novo postavljeni. Vikar Reauz se je preselil v po cesarju Jožefu II. razpuščeni kapucinski samostan v predmestju Beljaka, kamor se je preselila tudi cerkev sv. Miklavža.

Vikar Reauz je umrl 12. marca 1788. O tem je poročal njegov kaplan Jožef Wangger še isti dan stolnemu kapitelju v Ljubljano, da je beljaški župan odredil inventarizacijo zapuščine pokojnega vikarja Reauza na 28. marec. Zoper to odredbo je kaplan Wangger vložil ugovor, ki ga je pa župan zavrnil, sklicujoč se pri tem na paragrafa 24 in 25 patenta z dne 11. februarja 1784 (Jurisdiktionsnorm für Kärnten). Ta primer nam dokazuje, da je po reformah cesarja Jožefa II. in že pred njim cesarice Marije Terezije cerkev izgubila pristojnost odločanja v nekaterih upravnih in sodnih zadevah in so te pristojnosti prevzela državne oblasti oziroma od države za to pooblašeni mestni magistrati.

Ko je bilo v 16. in 17. stoletju vpeljano pri župnih uradih vodenje matičnih knjig o rojst-

vih, porokah in smrtih faranov, so morali župniki in vikarji pošiljati vsako leto škofijskemu ordinariatu statistične podatke o tem za preteklo leto. V naslednjem bom prikazal seznam teh podatkov za tista leta, ki sem jih izsledil v listinskem gradivu kapiteljskega arhiva v Ljubljani:

Letnica	Communicantes		Skupno število faranov	Krsti	Poroke	Smrti
	Communicantes	Non Communicantes				
1655	762	249	1003			
1667	762	370	1132			
1699	755			46	1	33
1705	747	139	886	38	10	22
1709				34	8	38
1710				38	8	21
1712				34	6	26
1713	800	110	910	22	21	21
1714	900	153	1053	34	10	40
1715				924	33	5
1720	1006	197	1203	22	4	24
1723	703	118	821	25	3	29
1727	839	170	1009	32	12	19
1728				25	5	12
1729				25	3	12
1731-1732	788	217	1005	53	15	30
1733-1735	659	164	823	61	11	60
1736-1737	532	224	756	56	11	63
1742-1745	885	173	1058	68	13	86
1746	790	164	954	26	7	23
1747	822	165	987	27	6	21
1748	809	173	982	32	6	25
1749	830	196	1026	25	10	21

Letnica	Communicantes		Skupno število faranov	Krsti	Poroke	Smrti
	Communicantes	Non Communicantes				
1750	822	173	995	28	8	36
1751	822	173	995	30	5	17
1752	834	182	1016	31	8	34
1753	840	152	992	37	13	38
1754	758	249	1007			
1755	846	154	1000	30	18	22
1756	842	152	994	32		21
1757	847	156	1003	36	16	24
1758	820	176	996	39	6	28
1759	802	182	984	26	11	40
1760	828	192	1020	26	11	41
1761	832	183	1015	37	9	33
1762	763	243	1006	33		39
1763	759	238	997	43	6	31
1765	765	262	1027	48	5	38
1766	762	266	1028	42	10	23
1782			1073			

V tem statističnem seznamu je pod communicantes razumeti tiste farane, ki so vsako leto opravili velikonočno spoved, pod non communicantes pa otroke do šestega leta in deco od sedmega do dvanajstega oziroma tudi do petnajstega leta, ki še niso bili pri velikonočni spovedi. Število prebivalcev se v dobi, ki jo opisujemo, torej v dobi več kot 300 let, ni bistveno spremenilo. Šmiklavška župnija je štela letno okoli 1000 faranov, v predmestju Beljaka je živelo okoli 300 prebivalcev, ostalih 700 pa je tvorilo okoliško kmečko prebivalstvo. (Dalje v prihodnji številki)

Naše žene praznovale 8. marec

V soboto se je preko sto slovenskih žena zbralo v celovškem dijaškem domu SŠD, da počastijo mednarodni ženski praznik. Našim ženam iz številnih krajev južne Koroške so se pridružile še predstavnice ženskih organizacij iz Slovenije in zveze demokratičnih žena. Prav tako pa so bili navzoči generalni konzul Milan Šamec, konzul Peter Zupančič, vicekonzul Milan Miškov s soprogami ter tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser.

Ker naše žene vsakoletni mednarodni praznik žena povežejo tudi z izvedbo občnega zbora, se je leta letos odvijal pod geslom „Vso skrb naši mladini in našim najmlajšim“. V poročilu, ki ga je podala predsednica Zveze slovenskih žena na Koroškem Milena Gröblacherjeva, je bilo vsestransko osvetljeno mesto žene v današnji družbi. Vsa raznarodovalna politika se izvaja prav med našo mladino to pa predvsem zato ker so naše žene zaradi spremenjenih delovnih razmer prisiljene dati svoje otroke v otroške vrtce, ki pa so skoro vsi nemški. Zato naj bo, je dejala Milena Gröblacherjeva, po-

deležna slovenskega pouka v šoli. Predvsem morajo biti naše žene tiste, ki imajo največjo odgovornost, da se njihovi in drugi otroci poslužijo pravice šolskega pouka v materinem jeziku. Tovarišica Gröblacherjeva je v okviru svojega referata ugotovila, da se raznarodovalna politika v Avstriji nadaljuje z nezmanjšano silo ter ostro obsodila oblasti, da hočejo naši odrasli mladini — nad 30 koroških Slovencev čaka na proces — naprtiti krivdo češ, da so se uprli državni oblasti. V resnici so se poslužili samo demokratičnih sredstev. Ostro je protestirala proti temu, da hočejo upravičeno borbo koroških

roških Slovencev iz let 1955 in 1975 ter dosledno skupno nastopanje napram oblasti za izpolnitev člena 7 avstrijske državne pogodbe.

Z izvolitvijo novega oziroma potrditvijo starega odbora (za predsednico Milena Gröblacher, za prvo podpredsednico Helena Kuhar, za drugo podpredsednico Lojzka Bošljančič, za tajnico Ančka Kokot in za blagajničarko Mira Prušnik) ter z odklikovanjem naše ženske organizacije za zasluge v korist naše narodne skupnosti s strani predstavnice ženskih organizacij Slovenije je bil končan delovni del občnega zbora, kateremu je sledil družabni del. Tukaj so imele naše žene dovolj priložnosti za izmenjavo mnenj in izkušenj ter za prijetno družabnost.

Srečanje ob mednarodnem prazniku žena je izvenelo v obvezi, da bodo koroške slovenske žene slej ko prej zastavile vse razpoložljive

glavilna naloga naših žena, da se ustvarijo lastni otroški vrtci, v katerih bi se poleg slovenščine vzgajalo otroke tudi v nemškem jeziku ter da se v občinskih otroških vrtcih namesti vrtnarice, ki obvladajo in so pripravljene vzgajati otroke tudi v slovenskem jeziku.

Prav tako važen poudarek je treba dati tudi šolski mladini, da bo

Slovencev prikazali kot kriminalno dejanje.

Tovarišica Gröblacherjeva je omenila tudi izobraževalno delo med našim ljudstvom in izrazila zahvalo predstavnicam ženskih organizacij iz Slovenije za strokovno in drugo pomoč, ki so je bile deležne. Svoj referat je predsednica zaključila s pozivom, da morajo žene biti prisotne na vseh področjih vsakdanjega življenja ter da je mednarodni dan žena usmerjevalec dela in hotenja, med katere štejemo človekove pravice in demokratični odnos med narodi. Samo ob upoštevanju teh načel lahko dosežemo miroljubno sožitje na svetu.

V imenu Zveze slovenskih organizacij je spregovoril tajnik dipl. inž. Feliks Wieser. Dotaknil se je 40. obletnice priključitve Avstrije k Reichu in njenih posledic (kaceti, zapori, obglavljenja itd.). V tistem težkem času so slovenske žene na Koroškem mnogo doprinesle k porazu fašizma. S tem so si tudi priborile pravico, da soodločajo o vseh pomembnih družbenopolitičnih vprašanjih naše narodne skupnosti. Brez vsestranske prizadevanja naših žena ne bi bilo možno voditi borbo, ki jo trenutno vodimo proti narodnemu in socialnemu nasprotniku. V okviru orisa trenutnega položaja slovenske narodne skupnosti je tovariš Wieser poudaril, da sta pogoj in jamstvo za uspešno nadaljevanje borbe za ureditve dejanske in vsestranske enakopravnosti koroških Slovencev na celotnem ozemlju njihove avtohtone naselitve, **enotno nastopanje** obeh osrednjih organizacij in vseh zdravih narodnih sil v sodelovanju z avstrijskimi demokrati. Prav ta akcijska enotnost je onemogočila načrte s takoimenovanimi sosveti narodnih skupin. Prav ob tem vprašanju se je, kakor pri bojkotu preštevanih pogojih za zdrav in donosen razvoj turizma v deželi, državi in tudi v sosednjih državah.

Še trije dnevi so nam na razpolago, da se na licu mesta prepričamo in seznanimo z novostmi, ki nam jih nudi domači in tuji trg in s prijemi, ki so potrebni, da dosežemo tisto raven v gastronomiji in turizmu, da bo ponudba atraktivna tako za domače kakor seveda za tuje goste.

sile v boju za obstoj in vsestranski razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem ter za enakopravno in prijateljsko sožitje v deželi.

Naj še omenimo, ča je v okviru mednarodnega praznika žena tudi krajevna organizacija slovenskih žena v nedeljo v Železni Kapli pripravila tradicionalno prireditev, ki je bila kot po navadi odlično obiskana. Poleg številnih žena od blizu in daleč so se proslave udeležili tudi kapelški župan Lubas Josef in predsednik nadzornega odbora ZSO in upravnega odbora ZKP Prušnik Karel-Gašper. Prireditev, ki se je odvijala v hotelu „Obir“, se je odlikovala z zelo pestrim sporedom. O poteku lete bomo poročali prihodnjič.

„GAST 78“ odprt še do nedelje

Še do vključno nedelje bodo odprta vrata 10. jubilejnega sejma gastronomije in turizma „GAST 78“ v Celovcu. Otvoril ga je zvezni prezident dr. Kirchschräger, ki je v svojem otvoritvenem govoru poudaril, sklicujoč se pri tem na dogodke pred 40. leti, da je tudi za goste oziroma za turizem najbolje, če se državljeni dobro počutijo in da živijo v miru. Sejmu je želel kar največ uspeha.

V okviru tega sejma sta gospodarska zbornica Slovenije in jugoslovanski konzulat v Celovcu povabila predstavnike koroškega gospodarstva na sprejem v jugoslovanski sejemski paviljon. Namen tega srečanja je bil poglobiti gospodarske stike z obema sosednjima deželama.

Tudi letošnja razstava služi namenu, da se ustvarijo boljši in učinkovitejši pogoji za zdrav in donosen razvoj turizma v deželi, državi in tudi v sosednjih državah.

Še trije dnevi so nam na razpolago, da se na licu mesta prepričamo in seznanimo z novostmi, ki nam jih nudi domači in tuji trg in s prijemi, ki so potrebni, da dosežemo tisto raven v gastronomiji in turizmu, da bo ponudba atraktivna tako za domače kakor seveda za tuje goste.

VABILO

Letos poteka že 35 let smrti narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta. V počastitev obletnice njegove smrti bo Zveza koroških partizanov priredila

spominsko svečanost

ki bo v nedeljo 9. aprila s pričetkom ob 11. uri dopoldne na pokopališču v Železni Kapli.

Na sporedu bo: Polaganje vencev ob spremljavi pesmi „Kot žrtve ste padli v borbi za nas“, govori, zborovske pesmi in recitacije

Poklonimo se njihovemu spominu! Zveza koroških partizanov

FRANCE GRAFENAUER TUDI PLANINEC

V zadnjem času mnogo slišimo o velikem borcu za pravice koroških Slovencev Francetu Grafenauerju. On je bil tisti koroški slovenski politik, ki je dosegel najvišjo politično funkcijo v zgodovini koroških Slovencev — funkcijo državnega poslanca.

France Grafenauer se je leta 1860 rodil v Mostah pri Brdu v Ziljski dolini. Kot 28-letni mož je postal član občinskega odbora na Brdu. Leta 1896 je bil izvoljen za koroškega deželnega poslanca, leta 1907 pa celo za državnega poslanca na Dunaju. V prvi svetovni vojni, leta 1916 je bil zaradi simpatij do Rusije aretiran in obsojen na pet let strogega zapora. Vendar naslednjega leta je bil amnestiran in se je takoj vključil v agitacijo za manjšinsko deklaracijo, po koncu vojne pa v plebiscitno borbo, zaradi katere je po izidu le-te moral pobegniti v Jugoslavijo, od koder se je vrnil v svoj rodni kraj šest let pozneje in leta 1935 umrl.

Iz tega kratkega življenjepisa je jasno razvidno, da je bil Grafenauer odličen voditelj narodno zavednih koroških Slovencev. V tem narodno obrambnem boju so igrali važno vlogo tudi slovenski planinci, ki so si zadali častno nalogo ohraniti slovensko zemljo slovensko. Prav iz tega prepričanja je prišlo na Koroškem leta 1900 do ustanovitve slovenske planinske organizacije — Ziljske podružnice, katere predsednik je bil France Grafenauer. Tudi leta 1907, ko so sedež organizacije prenesli v Celovec je bil Grafenauer ponovno izvoljen za predsednika. Organizirano planinstvo na Koroškem, ki je obsegalo vse slovensko ozemlje na Koroškem — Mežiško dolino, Podjuno, Rož, Jezersko, Kanalsko dolino in Zilo — je z izjemo Mežiške doline in Jezerskega prenehalo z delovanjem z izidom plebiscita leta 1920, ko je glava organizacije France Grafenauer pod silo razmer moral pobegniti pred nemškimi nacionalisti v Jugoslavijo.

20 letom plodnega dela slovenskih planincev na Koroškem pod vodstvom Franceta Grafenauerja je sle-

dila več kot 30-letna pavza, ko ni bilo več organiziranega planinstva. Vendar iskre, ki so skrito tlele pod pepelom so leta 1953 — torej pred 25. leti spet vzplamtele v kres, ko so slovenski planinci na Koroškem ustanovili Slovensko planinsko društvo v Celovcu in s tem nadaljevali tradicijo obeh planinskih podružnic, katerih duša je bil veliki borec za pravice Slovencev na Koroškem, France Grafenauer.

LITERARNI IN KULTURNI POGOVORI

„France Grafenauer“

v nedeljo 19. marca 1978, od 14.30 do 20. ure v Domu v Tinjah

Predavatelj: prof. Jože Lukan
Prireditelja: Klub mladje in dom v Tinjah

Minimundus bo večji

Znameniti Minimundus — mali svet ob Vrbskem jezeru, ki je sorazmerno že zelo gosto naseljen z znamenitimi in zgodovinskimi splošji ter drugim posebnostmi, je letos razširil svoje meje, to se pravi, da je povečal površino. Ta razširitev površine proti jugu je bila že nujno potrebna, saj so bili eksponatni dejansko že kar gosto natrpani po terenu. Tu gre za travnik, ki ga bodo spremenili v park z umetnim jezercem. Na tem zemljišču bo dovolj prostora za namesitve nadaljnjih modelov, tako da bo za daljšo dobo mir pred pregosto naselitvijo minimundusovega areala.

Posebnost tega novega parka bo namreč model, ki predstavlja znano Štefanovo cerkev na Dunaju imenovano tudi „Steffl“. Ta zgradba bo stala, kot nekoč v srednjem veku izven mestnega obzidja — izolirana v parku, tako da bo imela prav zaradi te njene osamljenosti in tudi staslosti mnogo radovednih občudovalcev.

Otvoritev Minimundusa bo v soboto 29. aprila (predvidoma bo odprt do 8. oktobra). Do otvoritve bo seveda treba tudi razne modele, ki so kakorkoli utrpeli preko zime škodo, popraviti. Večja popravila so potrebna pri modelih Wiesbade-ner Kurhaus, grad Orth in pa tudi na tirih Minimundusove železnice. Pri teh popravilih sodelujeta predvsem šoli HTL v Celovcu in Beljaku, kakor tudi delavnica za vajence v Krivi Vrbi. Vsa ta dela se izvajajo pod geslom — Mladina za mladino.

Slovensko prosvetno društvo „Obir“ na Obirskem vabi na

IZLET V PLANICO

v nedeljo, dne 19. marca 1978. Ogleдали si bomo smučarske skoke na 120-metrski skalalnici.

Odhod z Obirske ob 6.30 uri iz Zel. Kaple ob 7.00 uri

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje društva na

TRADICIONALNI ZIMSKI POHOD NA STOL

v nedeljo 19. marca 1978

Zbirališče: ob 3. uri zjutraj pred bencinsko črpalko Mlečnik v Kožentavri. Do 6. ure moramo biti pri Valvazorjevem domu, od koder je skupen odhod vseh udeležencev proti Prešernovi koči na Malem Stolu.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9029 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero“ v Ločah vabi na

SREČANJE TAMBURAŠEV

na velikonočno nedeljo 26. marca ob 20. uri v Kulturnem domu v Ločah nad Baškim jezerom.

Nastopajo: tamburaški ansambel iz Reteč, vodi Franc Rant; tamburaški ansambel iz Hodiš, vodi Dorica Sabotnik; tamburaški ansambel iz Loč, vodi Erika Wrolich; moški zbor graških študentov, vodi Aleks Schuster; moški zbor SPD „Jepa-Baško jezero“ iz Loč, vodi Simej Triesnig in mešani pevski zbor „Rož“ iz Šentjakoba v Rožu, pod vodstvom Lajka Milisavljeviča

Vstopnice so v predprodaji pri zastopnikih krajevnega društva in eno uro pred koncertom.

Prisrčno vabljen!

Obisk na jugoslovanskem predstavništvu na Dunaju

Predstavnika krajevnih odborov Zveze slovenske mladine v Pliberku oziroma v Globasnici Mirko Perč in Walter Gutovnik ter tajnik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem dipl. inž. Feliks Wieser so v petek 10. marca bili na prijateljskem obisku na jugoslovanskem veleposlanštvu na Dunaju. V prijateljskem razgovoru so naši zastopniki seznanili predstavnike SFRJ s trenutno situacijo naše narodne skupnosti na Koroškem ter z vlogo mladine v boju za izpolnitev določil zajamčenih v avstrijski državni pogodbi.

Loče ob Baškem jezeru

Minuli teden smo imeli v naši mrtvašnici kar tri moške na mrtvaškem odru.

Popolnoma nenadoma in nepričakovano je v starosti 73 let umrl železničar v pokoj Anton Agaton iz Bač ob jezeru. Še štiri dni poprej je s svojimi šestimi otroci in vnuki obhajal prvo obletnico smrti svoje žene, katero je ves čas zelo pogrešal. Čeprav so otroci z veliko ljubeznijo skrbeli zanj, tako da mu ni nič manjkalo, je kruta smrt nenadoma in prezgodaj stegnila svojo koščeno roko in ga iztrgala iz naše srede.

Rajni je bil blaga duša in je pri prebivalstvu užival velik ugled. Skozi 40 let je s svojim blagodnečim in mehkim tenorjem pel v moškem zboru Slovenskega prosvetnega društva „Jepa-Baško jezero“ ter sodeloval v cerkvenem zboru. Rad je vsakemu pomagal in zato se ne čudimo, da se je ob njegovem pogrebu zbralo mnogo ljudstva, ki se je s težkim srcem poslovilo od svojega soobčana.

V Ovčeni je po daljšem bolehanju v starosti 75 let za vedno zatisnil oči Hajnžek Kovarčič. On je bil še eden redkih ustanovnih članov našega domačega Slovenskega prosvetnega društva „Jepa-Baško jezero“ ki še živijo. Pokojni je imel

zelo trdo mladost, saj je v mladih letih težko služil svoj kruh pri kmetih kot hlapec. Kasneje je dobil zaposlitev pri cestni upravi (Bundesstraßenverwaltung). Po naravi je bil pošten in miren ter kot tak zelo priljubljen med ljudstvom. Ohranili ga bomo v lepem spominu. Težko prizadeži ženi in svojcem izrekamo globoko sožalje.

Daleč preko okolice Baškega jezera je odjeknila tragična smrt 25-letnega Güntherja Hochmüllerja, ki je zlasti staršem in bratu prizadela globoko in skelečo rano. Nesrečni Günther, po poklicu železniški uradnik, je s svojim avtomobilom na rožanski magistrali v Maloščah ta-

ko nesrečno treščil v cestno ograjo, da se je težko ranjen mogel komaj še „rešiti“ iz popolnoma razbitega avtomobila. V šoku oziroma v omotici, ki je bila posledica težkih poškodb, je blodil v krogu (to so dokazovale sledi v snegu) in pri tem zašel na železniško progo, kjer ga je povozil vlak.

Naši ljudje so fanta zelo cenili predvsem zaradi njegove naklonjenosti in srčnosti napram naši narodnostni skupnosti — isto velja tudi za ostale Hochmüllerjeve svojce.

Ob tej težki izgubi izrekamo svojcem in sorodstvu naše globoko sožalje.

Novosti iz Jugoslavije

V severnem Jadranu na območju Kvarnerskega zaliva se ustvarja mogočna gospodarska koncentracija, ki obsega tri pomembna industrijska področja — Reko, Bakar in Omišelj na otoku Krku. V Omišlju so pred nedavnim izročili prometu petrolejsko (tankersko) luko, ki jo je zgradila ladjedelnica „Viktor Lenac“ v sklopu terminala naftovoda. Gre namreč za dve jekleni platformi trikotne oblike, na katerih so nameščene naprave za pristajanje. Platforma stoji na 50 metrov dolgih stebrih, ki segajo 15 metrov pod morsko gladino. Pristajali bodo lahko tankerji z nosilnostjo do 350.000 ton. Nedaleč od petrolejske luke pa bo nastal petrokemijski kompleks, ki naj bi bil zgrajen najkasneje do leta 1982. Ob omenjeni gospodarski giganta bosta s celino povezana preko 1300 metrov dolgega mostu, v katerega bo poleg drugih napeljav vgrajen tudi cevovod jugoslovanskega naftovoda.

Druga pridobitev na tem območju je vsekakor izgradnja koksarne v Bakarju, ki je prvi objekt te vrste na Jadranu. Posebnost te koksarne je v tem, da je s 400 metrov dolgim podmorskim predorom povezana z luko. Ta predor se nahaja 6 metrov globoko pod morskim dnom in ima vlogo dobavitelja (transporterja) premoga za koksarno. Kapaciteta tega predora je 150 ton premoga na uro. Z izgradnjo tega predora so preprečili onesnaženje morja. Pri razplinjevanju premoga v koks, ki traja več mesecev, nastane drug važen krodukt tega procesa — koksni plin, katerega uporabljajo za ogrevanje koksne baterije in proizvodnjo pare, in del pa za pogon termoelektrarne „Rijeka“ v Urinju. Ker igra koks pomembno vlogo v železni industriji so

njegovi največji odjemalci železarne, v manjših količinah pa tovarne za proizvodnjo karbida in železnih zlitin.

V tovarni „3. maj“ reške ladjedelnice, ki izdeluje dizelske motorje so pred nedavnim predali romunski tvrdki „Navipex“ iz Bukarešte 12. ladijski motor „3. maj“ — Sulzer (6.100 KS), od skupno štirinajstih, ki so jih naročili Romuni. „3. maj“ je tekom minulega leta zgradil 11 ladijskih motorjev različnih moči za naročnike iz Sovjetske zveze, LR Kitajske, Romunije in Kube. Do sedaj je bilo v tovarni dizlovih motorjev ladjedelnice „3. maj“ zgrajenih 123 motorjev s skupno nad 1,3 milijona konjskih moči.

Koncem minulega leta so v Slavoniji naleteli na novo naftno polje in sicer na območju občine Valpovo in Donji Miholjac. Novo nahajališče nafte je v globini 2000 metrov, po oceni izvedencev gre tu za zelo izdaten izvir. Z vrtnanjem bodo nadlajevali do 3.500 m globine.

MIKLOVA ZALA

ob 500-letnici turških vpadov
in 75-letnici ustanovitve
SPD „Rož“

v soboto 1. aprila ob 19.30
uri in v nedeljo 2. aprila ob
19.30 uri v farni dvorani v
Št. Jakobu v Rožu.

Nastopajo igralci SPD „Rož“
iz Št. Jakoba v Rožu v režiji
Petra Stičke. Prodaja vstopnic
1 uro pred predstavama.

Prisrčno vabljeni!

Slovenska prosvetna društva v Bilčovsu, Kotmari vasi, Svečah, Šenljanžu
in Šentjakobu vabijo na

3. Rožanski izobraževalni teden

od 10. do 18. marca 1978

z naslednjim sporedom:

Petek, 17. 3. ob 20. uri v farni dvorani v Kotmari vasi: Marko Jernej — Zanimivosti iz Južne Amerike. Sodeluje pevski zbor SPD „Gorjanci“

Sobota, 18. 3. ob 14. uri v ljudski šoli v Bilčovsu: Otroški popoldan — igra, lutke, zabava

ob 16. uri pri Miklavžu v Bilčovsu: Seminar za mladino, Kako do objektivne informacije? predavatelj René Reichel z Dunaja

Nedelja, 19. 3. ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu: Recital „Oton Župančič“

Prisrčno vabljeni!

Zveza slovenske mladine vabi na mladinski festival

ki bo v soboto 8. aprila 1978 ob
19.30 uri pri Šoštarju v Globasnici

Nastopali bodo:

Ansambel „PEPEL IN KRI“

solisti — Ditka Haberl, Oto Pestner, Edvin Fliser
ter domači interpreti

Prisrčno vabljeni!

Obirčani v Mariboru

Minulo soboto je bilo v prostorih mariborske Velike kavarne srečanje borcev za severno mejo, koroških parizanov in članov kluba koroških Slovencev, ki so bili po plebiscitu leta 1920 zaradi svoje dejavnosti (glasovali so za priključitev k svoji matični državi) prisiljeni pobegniti iz Avstrije oziroma se preselili v Jugoslavijo.

Udeležencem tega srečanja so šolarji kulturno-umetniškega društva na osnovni šoli Prežihovega Voranca v Mariboru pripravili lep in pester kulturni spored prilagojen koroški temi. Tako so šolarji recitali Župančičeve, Kajuhove in Pre-

šernove pesmi in brali iz odlomkov proznih del Prežihovega Voranca in Karla Prušnika-Gašperja. Spored so popestrili tudi z ritmičnimi nastopi.

Na to lepo pripravljeno srečanje pa so povabili tudi našega pesnika in pisatelja Valentina Polanška skupaj z vokalnim ženskim oktetom SPD „Obir“ z Obirskega. Polanšek je bral iz svojih del, oktet pa je zapel celo vrsto pesmi, med njimi tudi takšne, ki jih je napisal in uglasbil Valentin Polanšek.

Večer v Mariboru je bil pravo doživetje, saj je potekal v izredno prisrčno vzbudju.

JANEZ ŠVAJNCER

11

Pridi k potoku

Ravnatelj je vidno porasel pred njo, zato je dodala še nekatere podrobnosti, kot na primer Gregorjeve poglede na zaposlitev naših ljudi v tej deželi. Ne zdi se mi pošteno, da delate pri nekdanjem okupatorju, je rekel, ki nam je v narodno-osvobodilni vojni prizadejal premnogo gorja.

Hvala, da si mi povedala, je rekel ravnatelj in nestrpno čakal, da trdo prime Gregorja Šipka.

Toliko je ravnatelj Gvido Zorec le okleval in premišljeval, ali je na mestu, da Gregorju Šipku kratko in malo odpove gostoljubje. Fant se mu je pokazal za političnega spletakarja, česar ne trpi in tudi ne bo dopuščal, da bi kdo na njegovi šoli sejal seme nezaupanja do državnega vodstva.

Zdrznil se je ob tem pomisleku in si na tihem pravil, da tudi sam ni najbolj naklonjen takemu obravnavanju vprašanja glede zaposlitve na tujem. Še zmeraj mu je zvenelo v ušesih geslo iz prvih povojnih let, da je napočil konec sezonstva in da imajo naši ljudje dovolj možnosti služiti si vsakdanji kruh na domači zemlji in v domačih tovarnah.

Mar so leta zabrisala izrečeno in zapisano? Umikalo se je v pozabo, ampak ostalo mu je v glavi in od časa do časa zaključva pod skorjo lobanje.

Poskusil je ovreči dvome v sebi in stopil je na občino k predsedniku socialistične zveze, ki pa ni bil posebno zgovoren, le odsvetoval mu je, naj bi se ne mučil s tem, bodo že drugi opravili namesto njega, da bo prav. Malo mu je odleglo in zadovoljil se je s predsednikovim odgovorom, kljub temu pa se res ni mogel otresti občutka, da je ostal za nekaj prikrajšan.

Še zmeraj si je oblikoval svoje poglede in s posebno pazljivostjo je spremljal članke v časniku, ki je prihajal na

šolo, o odhajanju ljudi v razne dežele. Osupnil je nad številkami, ki so vidno rasle, in ni pričakoval nič dobrega od tega.

Zato mu je bilo v olajšanje, da je v Gregorju Šipku našel somišljenika, in torej le ni popolnoma osamljen. Kljub temu bo pazil na mladega učitelja, ki morda niti ne podpira njegovega mnenja.

Na hodniku je rekel Gregorju Šipku: „Pridi v odmoru k meni v pisarno.“

„Tovariš ravnatelj,“ je zaklical v odgovor Gregor Šipek, „rade volje. Graščaki so se zbirali v grajskih sobah, mi pa hodimo v pisarne. Kolo zgodovine se vrta naprej in ga ni mogoče ustaviti. Zobce je že treba naoljiti, da ne zarjavijo. Padajo drug v drugega in lepo počasi rinejo naprej. Počasi in zanesljivo.“ Pogledal je čez ramo in zaprl za seboj vrata v razred.

Zinka Meglič je prihitela vsa zasopihana. „Vem, vem, da sem pozna, nikar ne glejte na uro! Skočila sem v kuhinjo in Francka Veronik mi je dala aspirin. Nanjo se lahko najbolj zanesem. Če nihče na šoli nima zdravila, ona ga ima. Z bolečo glavno ne morem v razred.“

„Razumem, razumem,“ je rekel ravnatelj Gvido Zorec. „Človek uporablja zdravila, da ne zbolijo. Glavobol je posledica kakega žarišča v telesu, povzroča ga tudi prečuta noč.“

„Moram noter, jih že slišim, kako so nemirni,“ je odvrnila učiteljica in odhitela.

Ravnatelj je skomignil z rameni in zaprl okno, ki je loputnilo. Pogledal je na staro lipo pred točilnico, ki ji je veter česal krošnjo. Prikazovale so se oskubljenе veje.

Revica kljubuje številnim rokam, ki segajo po njegovih cvetovih.

Lipov čaj z žganjem. Za potenje in za dobro počutje. V vsaki hiši ga kuhajo, a krhajo se stare navade.

Hčerke se smejejo materam, ko jim pripovedujejo o zdravilni vrednosti lipovega cveta. Zakaj plezati po drevesu in se izpostavljati nevarnosti, veja se zlomi in bumf! na tla s polomljenimi udi.

V trgovinah ponujajo zavitke za malo denarja. Cvetovi

ne padejo sami vanje kot mana Izraelcem v puščavi, nekdo le mora na drevo, čislajmo delo, in že se je razlegel zvonek smeh. Ta dekleta in fantje, kako naj jim dopovedo, bežijo pred materami kakor pred hudobnicami.

Po cesti je pridrel avto in nevarno zavijugal na šolsko dvorišče. Kokoši so se pognale v zrak in spustile perje, da je frfotalo kot debeli kosmiči snega.

Avto je zavrl, da so zacvilile zavore, in iz njega je izstopil Ferenc Palir, se prostaško pretegnil in preletel s pogledi priprta okna. Za enim izmed njih je opazil ravnatelja Gvida Zorca in mu vprašujoče pomigal z glavo. Ravnatelj se je pomaknil v notranjost, da ga ni mogel več videti.

„Te bom že našel, četudi se mi skrivaš,“ je zategnil Ferenc Palir in stopil v poslopje. Zajemal je po dve, tri stopnice hkrati in tako naglo prispel, da je pred pisarno ujel ubežnika.

„Midva se poznavata, kaj? Prišel sem, da poravnava račune. Če ste pozabili, kako se pišem, vam povem, da sem Ferenc Palir. Moji starši, no, kaj bi vam pravil, ni važno, da se niso rodili pod bogato streho, vaš dolg leti bolj do mene. Pa sem na svoji lastni koži občutil, kaj je to pomenilo. Seveda, bil sem paglavec in nisem znal ločiti zrna od pogače. Vi ste me vlačili za lase, ker ste si mislili, tega reveža si lahko privoščim, mi tako nihče ne bo pokazal ukrivljenega prsta.“

Ravnatelj Gvido Zorec je stal ko prikovan. Kradoma je z očmi iskal izhod iz zagate. Mar mu tale fant grozi in bo uporabil pesti? Ko bi se že vsaj oglašil šolski zvonec in ga rešil negotovosti. V poslopju je tiho, v razredih morajo slišati, nemara bo kdo odprl vrata in pogledal, kaj se dogaja na hodniku. Sekunde se vlečejo v neskončnost, od nikoder ni bilke, za katero bi se oprijel in se rešil pred nadlegovalcem. Zbral je vso moč in mirno rekel:

„Se vam ne zdi, da brskate po naftalinu? Zadoščanje iščete za krivico, ki naj bi vam jo bil prizadejal v osnovni šoli. Ali ste popolnoma prepričani, da se ne motite in sem bil v zmoti le jaz? ...“

Bili ste med mojimi učenci, o sebi pa govorite, kakor da ste se razlikovali od drugih ...“

ANITA HUDL

Ukradeno jabolko

Veliki samostanski vrt je prekrila zgodnja jesenska megla. Bila je podobna široki razpokani dlani in zdelo se je, kot da s svojo sivino in težo hoče prekriti vse, kar se je dogajalo za visokim kamnitim obzidjem. Toda tega ni bilo mogoče prekriti, pa če bi bila še težja in debelejša. Dejanja niso ostajala v zraku. Naselila so se v misli, duše in telesa. S listimi, ki so jih nosili v sebi, so stopala skozi velika lesena vrata na ulico, v mesto, v svet in v življenje. Povzročala so bolečino. Globoko in ostro. Ni je bilo mogoče odstraniti ne z leti ne z drugačnim življenjem.

Dejanja so postala spomin, bolečina pa je ostala.

Šest drobnih postavitev se je prerivalo skozi meglo po ozki peščeni stezi proti glasovom, ki so prihajali izpod velikega, napol obranega drevesa. Tam je stal samostanski gospod in leno udarjal z lesenim kijem v podolgovato, prav tako leseno kad.

To je delal vsak dan, vso jesen, vsako jesen.

Danes se jim je zdelo to leno, enakomerno udarjanje lesa ob les še glasnejše in bolj zamolklo. Ob misli na jabolko, ki so se drobila pod pritiskajočo težo in se spreminjala v ostro temno rjavo črbo, so se jim v ustih nabirale težke debele slinice. Samo nekaj teh jabolk, pa čeprav samo toliko, da bi samo enkrat zagriznili vanje, in fista težka debelost v ustih bi izginila, ublažilo pa bi se tudi glasno stokanje njihovih želodcev. Že nekaj dni so jedli samo nezabeljen močnik. Tako je bilo

tudi včeraj. Danes pa ni bilo ničesar več. Ko bi vsaj prišla mati! S svojimi koraki in z glasovi bi napolnila praznino in mogoče vsaj za nekaj časa pregnala misel na lakoto. Mogoče bi celo prinesla kruh. Vse njihove misli so bile en sam kos kruha. Takrat, ko je mati odšla od njih, so sanjali samo o njej. Sedaj pa nič več. Predolgo se ni vrnila, zato so sanjali samo še o kruhu.

Vedno bolj so se približevali prostoru pod drevesom. V njih je bil velik strah pred tistim, ki je stal tam, in pred še večjo lakoto. Bili so že čisto blizu, ko je največji med njimi izlegnil dlan in tiho zaprosil: „Prosim, dajte nam nekaj jabolk!“

Bilo je izrečeno in vsi so se oddahnili. Samostanski gospod pa je samo zamahnil z roko, kot bi hotel odgnati nekaj nadležnega in brezbrizno tolkel naprej. Nekaj časa so tiho stali in se gledali, potem pa se je zopet oglasil drobnji otroški glas, ki je v svoji prošnji skoraj jokal: „Prosim, dajte nam nekaj jabolk!“

Gospod, listi samostanskega gospoda, ki je ob nedeljah tako lepo pridigal o dobroti in ljubezni, se je počasi sklonil, segel v kad, prebiral in otipaval, nazadnje pa je izvelkel drobno, že nagnito jabolko in ga vrgel prednje, ne da bi jih pogledal.

Presenečeno so strmeli v to malo gnilobo in niso mogli verjeti, da je to vse, za kar so tako lepo prosili. Niso se premaknili, tudi k pobiranju se niso sklonili. Gledali so roke, fiste roke, ki so se tolikokrat sklenile k bogu, govorile o dobrem in lepem, in spoznali

so, da so to počenjale samo zaradi ljudi. Še vedno so strmeli v roke in roke so še vedno tolkle, tolkle, dokler se ni masno zaliti obraz obrnil k njim in zavpil: „No, kaj pa tako buljite vame, svoje ste dobili, sedaj pa izginite, cigani!“

Besede samostanskega gospoda so udarile po njih ostreje in bolj pekoče kot očetov pas. Pustili so gnilobo tam, kjer je obležala, in se odpravili proti hiši. Med potjo pa je eden izmed njih pobral jabolko, ki je ležalo na poti pod nizko košato jablovo. Bilo je obloženo in blatno, toda veliko, zlato rumeno in sočno. Hitro ga je ponesel k ustom in lačno ugriznil. Takoj se je okrog njega nabralo še drugih pet. Stegovali so roke in vsi v en glas vpili: „Še meni daj, še meni in...!“

V trenutku pa, še preden je prvi komaj dobro ugriznil vanj, se je za njimi prikazala v rjavo kuto oblečena postava. Debele, iz širokih rokavov štrleče roke so grabile za njimi kot lovke lačne hobotnice. Pričeli so se loviti v megli in med drevesi, dokler se ni rjava postava naveličala in je samo še sopihaje vpila za jimi: „Barabe... tatovi... požeruhi...!“ Besede so padale po njih in jih skoraj pritisnile k tlom. Odšli so domov, tiho posedli v široki temni kot kuhinje in zajokali. Spregovorili niso med seboj, tudi pogledali se niso. Vendar so se razumeli. V njih se je dvignila proti tistim rokam sovraštvo, ki je raslo in preraslo celo lakoto, strah in obup. Radi bi izkričali vse to sovraštvo, toda bili so preveč sami. Tukaj, v tem vrtu, ni bilo nikogar, ki bi jih slišal.

Dolgo so sedeli tako, vse dokler niso iz veže zaslišali glasov. Prvi je bil očelov, hripav in pijan, drugi pa svet in priliznjen glas, ki je malo pred tem metal za njimi trde obtožbe. Hoteli so zbežati skozi okno, ko se je med vrati že prikazal oče: „A tako, kradli ste!“

S pijano majavostjo si je odpel pas in pričel udarjati po njih z vso močjo svojih žilavih rok. Ostri robovi pasu so jim rezali hrbet, obraz in roke. In ko se mu je zadržalo, da so bili dovolj kaznovani za svoj greh, je odvrgl pas za mizo in z glasnim preklinjanjem odšel iz kuhinje.

Otroci so se pobrali s tal in se splazili v postelje. Bilo je prvič, da so podvomili o bogu in pozabili moliti.

Otroci so postali odrasli, toda v njih je ostal spomin na veliki samostanski vrt, ograjen s kamnitim obzidjem, na vse, kar se je dogajalo v njem, na ukradeno jabolko, očetov glas, njegove kletve in materin jok. Vse to je povzročalo bolečino. Globoko in ostro. Ni je bilo mogoče odstraniti ne z leti ne z drugačnim življenjem. Dejanja so postala spomin. Samo bolečina je ostala v njih. Za vedno...

(Odlomek iz knjige „Slike samostanskega vrta“)

V zbirki *Pota mladih* je založba Mladinska knjiga v Ljubljani pred kratkim izdala knjižni prvenec Anite Hudl z naslovom „Slike samostanskega vrta“.

O Aniti Hudl ni treba veliko govoriti. Rojena v Kamniku, zdaj že precej let živi na Koroškem, kjer je — lahko bi tako rekli — globoko pognala korenine. Zlasti med pliberškimi prosvetaši je uspešno uveljavila nove oblike dejavnosti, s katerimi so vzbudili pozornost širom po južni Koroški (če se spomnimo na primer odrske obdelave takoimenovane „koroške stvarnosti“) ter si osvojili zaslužen priznanje tudi na tekmovanju gledaliških skupin iz vse Slovenije.

Pa tudi na literarnem področju se je Anita Hudl predstavila s svojimi stvaritvami, kjer je svoj dosednji višek dosegla s knjižnim prvenecem. „Slike samostanskega vrta“ so sicer le drobna, komaj 46 strani obsegajoča knjižica. Toda vsebinsko gre za izredno globoko izpoved, ki je mogla nastati le na podlagi trpkih spominov na doživljanje v letih otroštva, ki očitno niso poznala družinske toplote, predvsem pa ne ljubezni, ki jo otrokom morejo dati le starši. Namesto te toplote ljubezni so ostale v spominu le dejanja, ki so zapustila bolečino. Sicer pa so „Slike samostanskega vrta“ napisane — kakor je rečeno tudi na ovitku — „spretno in tudi prepričljivo, z opazno literarno večino“ ter predstavljajo lep prispevek v zakladnico naših besednih ustvarjalcev in oblikovalcev. Zeleti bi bilo, da bi jih sledilo še več.

Knjižni prvenec Anite Hudl stane v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu 39 šilingov.

Mlad človek je zelo občutljiv. Priznam, da lahko vse življenje nosi v sebi občutek, da je bil prikrajšan in zapostavljen. Svojo nejevoljo sem torej potrjeval s tem, da sem se znašel nad vami in sem vam pulil lase. Malo prehudo ste me obtožili. Če sem vas kdaj za lase, to še ne pomeni, da sem vas hotel skalpirati.

Počaščen sem, da ste me obiskali. Pridite v mojo pisarno!“

Ferenc Palir se je čutil razorožen in voljno je stopil za ravnateljem. V tem hipu je obžaloval, da mu je naklestil toliko ostrih. Pričakoval je, da ga bo pogledal zviška in ga spomnil na njegovo nagajivost v šoli, angelček ni bil, on pa ga vika. Torej se je motil in pretiraval ter se pripodil podoben naščuvanemu psu?

Starši so mu tolikokrat potožili o revščini in jo povežali z ravnarji učiteljev do takih otrok, da se je videl ogroženega.

Šele v Nemčiji so se ga lotile misli, da mu je bil ravnatelj v šoli nenaklonjen, kar se ga je držalo tudi potem. Ni se potegnil zanj, ko je iskal delo.

„Sedite, Ferenc.“ Ravnatelj je uslužnostno ponudil stol. „Ste za kavico?“ Snel je telefonsko slušalko z vilič, naročil: „Francka, gosta imam, prinesite dve kavici,“ in odložil slušalko.

„Ker ste bili tako iskreni do mene, bom tudi jaz do vas,“ je z umirjenim dihom rekel Ferenc Palir. „Pravzaprav nisem nameraval priti najprej k vam. Hotel sem obiskati Gregorja Šipka. Spoznala sva se pri Manki v točilnici, pa se mi je stozilo po njem. Saj veste...“

Doma je doma. Pila sva malo čez mero. Kaj bi se opravičeval! Tam zunaj tako samo ostanem pri pivu, ker je vino drago. Sploh ga ni mogoče primerjati z našo kapljico.

Tu imam dekle, Tildo. Ni ji bilo po volji, da sva se s Šipkom zaklepetala. Ne zamerim ji, da je šla pokonci.“

„Mlada in vroča kri.“ Ravnatelj je poravnal mapo na mizi. „Marsikdaj sem pomislil na vas.“

„A tako.“ Ferenc Palirja je zasrbel jezik in že je izvrgl. „Računal sem na vašo pomoč. Pričakoval sem, da boste rekli

lepo besedo zame. Kuhan in pečen sem stal pred tovarniškimi vrati. Niso me sprejeli v službo...“

Nobenemu se ni zdelo vredno, da bi me obdržal doma. Kaj mi je preostalo drugega, ko da sem se poslovil...“

Stiskal sem zobe in pesti. Pokazali ste mi hrbet, sem si pravil, pa vam bom že pokazal, da nisem čisto zanič, kakor si mislite o meni...“

Zdaj sem na konju!“ Roka mu je šla na prsni žep. „Denar je odrešitev in prekletstvo obenem. Nič mi ne manjka. Naročim in plačam. Pa to ni vse. Sam vem, ni me treba prepričevati.“

Ravnatelj je molče strmel v sogovornika.

„Zasrbele so me pete, ne tajim. Vleklo me je v svet. Nisem naredil nič posebnega in tudi nisem edini te sorte. Ko je pa človek enkrat daleč od doma, se šele začne zavedati, kaj pogrša. Eni pravijo temu domotožje, drugi domovina, jaz pa rečem ljubezen...“

Kakor se čudno sliši in sploh nisem navajen, da mi pride z jezika. Je pa čista resnica...“

Dokler sem bil pod domačo streho, sem hodil okoli z zaprtimi očmi. Nič me ni posebno privlačilo, vedel sem le to, da me preganja dolg čas. Naveličan sem bil vsega in poskočil sem, če mi je oče namignil na koso, vile, motiko, sekuro...“

Meda se mi je zagodilo v misli, da mu zastoj ne mignem niti s prstom...“

Gnalo me je od doma. Ljudje so govorili, da se potikam okoli in prežim na priložnost, da komu kaj izmaknem. S tem si nisem omadeževal rok in jih lahko takoj položim v ogenj.

Bolelo me je pa in grizlo, ampak nikodar nisem imel, da bi se mu potožil. Zato sem toliko bolj hvaležen Gustiju. On mi je pomagal, da sem se postavil na nogo.“

„Gusti Podobnik?“ Ravnatelj Gvido Zorec si je s prsti oklenil brado in se s komolci levice oprl na mizno ploščo. „Poznam. Vaš sošolec. On vam je torej pomagal? Sicer pa danes to urejajo s pogodbami. Ni več tako imenovanega divjega zaposlovanja.“

„Kakor koli že je, zame velja še zmeraj, da sem imel

Ali ste že član PRVEGA SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA KLUBA

Svet knjige

Če še niste, potem je čas, da spoznate ugodnosti, ki vam jih nudi knjižni klub SVET KNJIGE:

● **Prihranek pri nakupu povprečno 25 % (pri knjigah do 30 % ter pri ploščah in kasetah 15 %).**

● **Svobodna izbira med številnimi knjigami z vseh področij literature ter med ploščami in kasetami.**

● **Obvezen nakup le ene knjige ali plošče oz. kasete v četrtletju, sicer pa seveda lahko tudi več, kadarkoli in kolikor član želi, po enako ugodnih pogojih.**

● **Na začetku vsakega četrtletja brezplačen katalog, iz katerega član lahko izbira doma in potem naroča po pošti ali v klubskem prostoru (na Koroškem je to knjigarna „Naša knjiga“, 9020 Celovec, Pavličeva 5—7).**

Da si lažje ustvarite sliko o tem, kaj nudi knjižni klub SVET KNJIGE, povzemamo iz bogatega kataloga le nekaj primerov, pri tem pa za primerjavo navajamo najprej običajne in potem še klubske cene.

IZBOR KNJIG

Anton Ingolič: **GORELE SO GRMADE**, zgodovinski roman iz 17. stoletja, 356 str. pl. (običajna cena 174 šil.) — klubska cena 130.—

France Prešeren: **PESNITVE IN PISMA**, celotno pesnikovo delo z opombami in razlagami, 384 str. (82.—) 61.—

Josip Jurčič: **DESETI BRAT**, bibliofilska izdaja z barvnimi slikami Borisa Kobača, 228 str. (256.—) 182.—

Mimi Malenšek: **SONCE JE OBSTALO**, epopeja slovenskega ljudstva in njegovega boja za svobodo, 3 knjige skupaj 1630 str. (505.—) 400.—

Anton Slodnjak: **TUJEC**, roman o velikem pisatelju in dramatik Ivanu Cankarju, 262 str. (174.—) 130.—

Evgen Lovšin: **ROD IN MLADOST OTONA ŽUPANČIČA**, življenjepisna podoba pesnika in človeka Otona Župančiča, 232 strani (137.—) 103.—

Ivan Matičič: **ŽIVI IZVIRI**, roman o odporu slovenskega ljudstva na Primorskem in v Istri, 400 str. (182.—) 137.—

Miško Kranjec: **MLADOST V MOČVIRJU**, prisrčna avtobiografska pripoved enega najbolj priljubljenih slovenskih pisateljev, 548 strani (170.—) 128.—

Irwin Shaw: **MLADI LEVI**, vojni roman, ki obsoja vojno, dve knjigi skupaj 880 str. (240.—) 189.—

Jerzy Andrzejewski: **VELIKI TEDEN**, pretresljiva usoda mlade poljske židinke za časa varšavskega geta, (129.—) 104.—

Hans H. Kirst: **08/15**, znameniti protivojni roman, ki je doživel več kot 200 prevodov v tuje jezike, tri knjige skupaj 1136 str. (276.—) 221.—

Andre Malraux: **ČLOVEKOVA USODA**, roman o tragičnem dogodku iz časa italjske državljanske vojne, 224 str. (77.—) 63.—

A. J. Cronin: **ZVEZDE GLEDAJO Z NEBA**, roman iz življenja angleških rudarjev, 758 str. (276.—) 200.—

Slobodan Nešović: **VELIKI TRIJE IZ OČI V OČI**, medvojno srečanje Roosevelta, Churchilla in Stalina, 408 str. (205.—) 153.—

IZBOR PLOŠČ IN KASET

SLOVENSKI OKTET prepeva slovenske ljudske in umetne pesmi, mapa s tremi LP ploščami (233.—) 205.—

LJUBEZEN POD MARELO, ansambel Tone Kmetec, LP plošča (50.—) 44.—

ŠMENTANA HARMONIKA, Henček in njegovi fantje, mapa z dvema ploščama (105.—) 92.—

Elvis Presley: **ELVIS' GOLDEN RECORDS**, LP plošča (65.—) 58.—

DOBRI ZNANCI, pojeta Braco Koren in Franc Korbar, LP plošča (58.—) 51.—

LADKO KOROŠEC in **RUDOLF FRANCL** izvajata arije iz najboljših priljubljenih oper, LP plošča (65.—) 58.—

Vivaldi: **ŠTIRJE LETNI ČASI**, izvajata violinist Rok Klopčič in Slovenski komorni orkester, LP plošča (65.—) 58.—

Leopold Suhodolčan: **ČUDEŽNA SRAJCA**, radijska igra za otroke, kasetla (58.—) 51.—

Torej: postanite član prvega slovenskega knjižnega kluba SVET KNJIGE — oglasite se v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Pavličeva 5—7

(Dalje v prihodnji številki)

9. KOROŠKI KULTURNI DNEVI V CELOVCU

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Program revolucionarnega avstrijskega meščanstva glede šolstva je formuliran v „Osnutku temeljnih načel javnega pouka v Avstriji“ (Entwurf der Grundzüge des öffentlichen Unterrichtswesens in Österreich).⁴⁰ Najvažnejše postavke so bile: čim večja množična dostopnost in lažja prehodnost iz nižje šolske stopnje na višjo, odprava trivialk, galvnih šol in normalke; uvedba enotne trirazredne osnovne šole in nadaljnje šolanje v meščanskih ali nedeljskih šolah, na gimnazijah ali na obrtnih šolah. Vsaka občina naj ima svojo šolo, iz vsake osnovne šole je mogoč vstop v gimnazijo; ves pouk naj bo brezplačen za manj premožne. Glede vloge materinščine pri pouku je osnutek predvideval njeno večje upoštevanje na srednjih šolah. Na osnovnih šolah naj bi bila materinščina izključni učni jezik. Osnutek je nadalje določal šolsko nadzorstvo in vodstvo šole, poudarjal splošno izobraževalne naloge osnovne šole in usposabljanje mladine za aktivno vlogo v družbi, temeljito izobraževanje učiteljev ter njihovo plačevanje iz občinskih blagaj. Vse to je pomenilo tudi zmanjšanje cerkvenega vpliva na šolstvo, zato so bili cerkveni krogi na Slovenskem, predvsem A. M. Slomšek, proti uresničitvi osnutka iz strahu pred „brezbožnim, puntarskim pokolenjem“. Zaradi splošne družbene zaostalosti je pri Slovencih zaostajala tudi pedagoška misel. Tedanje slovensko politično vodstvo se ni hotelo dotakniti družbene vloge šole in se je omejilo le na zahtevo po večji veljavi slovenščine v šolah. Marsikatera napredna načela osnutka so ostala neizrabljena za politično propagando.

Razvoj revolucije 1848-49, postopna odprava revolucionarnih svobodščin ter uvedba novega absolutizma na eni strani, na drugi strani pa strah meščanstva pred revolucionarnim zanosom nižjih slojev, so privedli do tega, da osnutka niso uresničevali. Cerkev je dobivala nazaj izgubljeni vpliv v šolstvu, dokler ga ni konkurdat leta 1855 še razširil in za nekaj let utrdil v takšni obliki, v kakršni ga ni imela nikoli več. Konkordat je dal cerkvi nadzorstvo v šolstvu. Osnovna šola se je morala spet odpovedati svoji splošnoizobraževalni funkciji in na novo sprejeti staro, verskovzgojno. S tem je bilo osnovno šolstvo vse bolj izolirano od družbenega napredka. Šolska oblast je zagledanost v ožje vaške in deželne okvire proglašala kot važen smoter šole. V „Osnutku“ predvidena ekonomska in s tem duhovna neodvisnost učiteljev se je izjalovila.

Po drugi strani pa je cerkev na Slovenskem, tako tudi pri nas na Koroškem, branila slovensko šolo proti germanizacijskim pritiskom. Slovenščina je v petdesetih in prvi polovici šestdesetih let pridobila v osnovni šoli takšno veljavo, kakršne nikdar pozneje ni več imela. Konservativno pojmovanje izobrazbe iz strahu pred vsakimi posvetnimi tendencami pa je slovenski šoli škodovalo, ker se je zapirala pred reformami, ki jih je zahteval čas. Vendar moramo pri obravnavanju tega vprašanja razlikovati med oficialno cerkvijo in njenimi najvišjimi predstavniki in nižjo duhovščino, ki tudi na Koroškem v šolskem vprašanju ni zastopala uradna cerkvena stališča. Tako je Andrej Einspieler v jasnem nasprotju do A. Slomška formuliral naloge, ki jih naj vrši nova šola. „Dokler pa bojo Slovenci za drugimi narodi u omiki in izobraženosti zaostajali, bodo tuji bolj učeni narodi tudi zanje politiko delali, nad njimi gospodarili. — Slovenci pa bojo kakor doslej hlapi in sužnji ostali.“⁴¹

Program dunajske Slovenije je kar zahtevo po Zedinjeni Sloveniji predvideval, „da ima slovenski jezik v Sloveniji popolnoma tiste pravice, ktere ima nemški jezik v nemških deželah, da bodi tedaj naši volji pripuščeno, kdaj in kako hočemo slovenski jezik v šole in pisarnice upeljati.“⁴² Podobne zahteve vsebuje tudi Majarjeva peticija in programi drugih slovenskih društev leta 1848. Kot je priznal Helfert, podsekretar v ministrstvu javnega pouka, so take akcije vplivale na vlado, da je bila prav v vprašanju večjega upoštevanja materinščine v šolah popustljiva. Dne 2.

septembra 1848 je ministrstvo izdalo odlok o materinščini kot izključnem učnem jeziku v trirazrednih osnovnih šolah. Tudi ministrski odlok z dne 28. avgusta 1848 o učnem jeziku na gimnazijah je predvideval večje upoštevanje materinščine v tistih deželah, kjer nobeden ali vsaj večina prebivalcev ne govori nemščine. Slovenščina bi po tem predlogu postala začasno neobvezni učni predmet.

Možnosti za razvoj slovenščine na osnovnih šolah so bile prav na Koroškem večje kot v drugih slovenskih deželah, saj se na Koroškem slovenščina v osnovnošolskem pouku še ni uveljavila, razen kot sredstvo za нравno-versko vzgojo.

Vprašanja, ki so za nas središčnega pomena pri obravnavanju osnovnega šolstva, so:

a) do kolikšne mere so po letu 1848 uresničili zakonsko priznana načela, da mora biti učni jezik v osnovnih in mestnih šolah materinščina;

b) kakšne posledice je imelo ne-

predvsem iz praktičnih vidikov, saj pri večini moderna nacionalna zavest še ni bila jasno izoblikovana. Menili so, da otrok slovenščino zna že od doma in je zanj bolj koristno, da se iz gospodarskih vzrokov nauči v šoli nekaj nemščine. Kmetje tudi niso bili obveščeni o vzgojnih momentih, ki so tudi po spoznanjih tedanje pedagoške teorije naravnost narekovali uvajanje materinščine kot učnega jezika; učenci se morajo najprej naučiti materinščine in z njeno pomočjo zavestno osvajati drug, tuj jezik.

Tudi vsestransko priznani slavist Fran Miklošič, ki si je po letu 1848 pridobil velike zasluge za enoten slovenski jezik v slovenskih učbenikih, je svetoval ministrstvu, „naj bi pričeli s poukom nemščine šele takrat, ko bodo otroci nanj pripravljeni s slovenskim poukom.“⁴⁶ Odklanjal je dvojezičen pouk in dvojezične učbenike, ker je menil, da bi učenci, ne večji nemščine, največ časa posvečali jeziku, ki ga še ne poznajo; „to pa bi vodilo k temu, da bi se med tisoči

hije, pa je tudi pomenil, da se je germanizacijski pritisk povečal.

V šestdesetih letih so pripravljali in deloma že uresničevali šolsko reformo, ki je leta 1869 privedla do novega šolskega zakona. Nekatera liberalna načela so ostala še naprej v veljavi, revolucionarno-demokratsko načelo iz leta 1848 o materinščini kot učnem jeziku pa so prav na Koroškem zavrgli. Na Koroškem so liberalno propagando proti vplivu cerkve v družbi in šolstvu izkoriščali tudi za izrinjanje slovenščine kot učnega jezika iz osnovnih šol. Zanimivo je, da sta prav koroški in štajerski deželni zbor skušala zmanjšati vpliv duhovščine na šolstvo še bolj, kot je to predvideval vladni predlog, in da je to radikalnejše stališče izviralo iz nacionalnih nasprotij. Kot so poslanci tudi odkritosrčno priznali, so nastopali proti duhovščini v prvi vrsti zato, ker so tako hoteli preprečiti slovenskim duhovnikom „nacionalno agitacijo“, t. j. potegovanje za slovensko šolo.⁴⁸

krajih, kjer so pridige izmenoma v enem in drugem jeziku, uporabljata tudi v šolah oba jezika. Kateri jezik bo glavni, je odvisno od razširjenosti enega in drugega jezika med prebivalstvom. Ta odlok je veljal tudi za prve tri razrede glavne šole in je bil za slovenščino zelo ugoden. Ustrezal je tudi svoječasnemu ministrskemu odloku (2. sept. 1848), da naj bo učni jezik materinščina.

Kakor je poročal krški škof Wiery leta 1866 deželnemu zboru kot nekakšno opravičilo za ta odlok, so že kar kmalu po revoluciji nastale zmede glede slovenskega učnega jezika in mesta nemščine v osnovnih šolah. Ministrstvo namreč tega vprašanja ni razčistilo, ker je izdalo dvoumen odlok (1851), ki je po eni strani zagotavljal, da bo „tudi verouk v šoli v slovenščini“, po drugi strani pa isti odlok pravi, da bo slovenščina uvedena kot učni jezik, nemščina pa kot učni predmet. Zakaj je torej treba poudarjati, da bo verouk v slovenščini? Pet let pozneje je ministrstvo izdalo odlok, naj postane nemščina učni jezik v tistih krajih, kjer to narekujejo razmere ali starši to želijo. Vendar zaradi splošne zaostalosti slovenskega dela Koroške teh odlokov niso izvajali. Slovenski učenci, ki so prihajali v šole brez vsakega znanja nemščine, se je v slabo organiziranih šolah niso kaj prida naučili, v kolikor so se sploh seznanjali z njo.

Koroški osnovnošolski nadzornik Passivich poroča leta 1859, da so ga ponekod prosili, „naj bi bilo učiteljem dovoljeno ukvarjati se tudi s poukom nemškega jezika, ker ga zelo potrebujejo.“⁵² Tako je, kot je dejal Wiery v deželnem zboru, nastal škofijski odlok leta 1860, da bi izboljšal položaj nemščine. Vendar je v njem ostalo nedotaknjeno načelo, da se mora učni jezik ravnati po bogoslužnem jeziku in se torej tudi približno ujemati z materinščino učencev. Tudi v krajih, kjer so starši iz gospodarskih vzrokov želeli, da bi se njihovi otroci naučili nemščine, je odlok predvideval nemščino le kot učni predmet, nikakor pa ne kot učni jezik. Tudi po tem odloku je slovenščina ohranila močan položaj v osnovnošolskem pouku.

Kot je poročal škof Wiery 1866 koroškemu deželnemu zboru, se v osmih letih, odkar je opravljal vizitacije, razen v enem primeru, nihče ni pritožil zaradi učnega jezika.⁵³ Zato se vsiljuje vprašanje, zakaj se je položaj slovenščine po letu 1866 mahoma poslabšal, saj očitno izganjanje slovenščine kot učnega jezika iz osnovnih šol ni odgovarjalo željam prebivalstva, kot to prikazuje velik del koroškega nemškega zgodovinskega pisarja. Kompromisarska slovenska politika in njena tesna povezava s konservativci na eni strani ter vse bolj napadalen značaj prodiranja nemške buržoazije proti Trstu na drugi strani sta gotovo tudi ogrožala položaj slovenščine v šolah.

Na Koroškem je deželni zbor proti koncu leta 1866 sprožil akcijo za ponemčevanje slovenskih osnovnih šol. Razne slovenske občine so istočasno novembra in decembra 1866 pošiljale deželnemu zboru prošnje za uvedbo nemškega jezika v slovensko osnovno šolo. Einspielerjev Slovenec je pripisoval to akcijo nemškim in nemškutarskim županom, graščakom in fužinarjem, krčmarjem in trgovcem, skratka vaškim mogotcem. Tesna povezava slovenskega narodnega vodstva s konservativnim taborom in cerkvijo pa je pri teh liberalno usmerjenih ljudeh še utrjevala prepričanje, da je slovenstvo istovetno s konservativizmom.

(Dalje v prihodnji številki)

Zgodovina šolstva na južnem Koroškem

razlikovanje med učnim jezikom in učnim predmetom pri večini prebivalstva za položaj slovenščine; in kako si razlagamo v nemškem koroškem zgodovinsko pisarju tolikanj štrpacirano trditev, da je prebivalstvo želelo nemške šole;

c) zakaj se je položaj slovenščine v času reformnih poizkusov posebej še po letu 1866 znatno poslabšal.

Zahteva po uvedbi slovenščine kot učnega jezika v osnovnih in mestnih šolah je bila leta 1848 pri slovenskih narodnih voditeljih, zlasti v Bleiweisovem krogu, prava redkost. Ni bilo jasnega razlikovanja med nemščino oz. slovenščino kot učnim jezikom in učnim predmetom. V tem pogledu so bili dosledni člani Slovenskega društva v Celovcu, ki so zahtevali, naj se Koroška razdeli v slovenski in nemški del in naj se „v šolah slovenskega kroga po postavah navk v slovenskim jeziku podeljuje.“⁴³

To stališče so zaenkrat zastopali le narodni buditelji, medtem ko se učitelji, vajeni nemškega učnega jezika, niso potegovali za slovenski učni jezik, zlasti ne na mestnih šolah, temveč so se zadovoljevali s slovenščino kot učnim predmetom. Pa tudi pri starših nikakor niso bili razčiščeni pojmi glede slovenskega učnega jezika in učnega predmeta. V svoji razpravi o utrakvistični šoli⁴⁴ navaja Martin Wutte kot glavni argument proti slovenski šoli prav željo staršev po znanju nemščine pri njihovih otrocih. Te želje izvirajo pri Wutteju iz geografske enotnosti Koroške, iz tesne povezanosti Slovencev in Nemcev na Koroškem, pri čemer Nemci dajejo, Slovenci pa sprejemajo, iz „zmešnjave“ (Durcheinander) slovenskih in nemških vasi ter čustva, da pripadajo neki posebni koroški „enoti“, „narodnosti“. Taka razlaga sugerira, da so se koroški Slovenci že sredi 19. stoletja orientirali nemško oz. „vindišarsko“.

Ni tudi pojasnjeno, kakšni ljudje so sestavljali prošnje za uvedbo nemščine kot učnega jezika in ali so sploh želeli nemški učni jezik in ne le večje upoštevanje nemščine kot učnega predmeta. Wuttejeva razlaga tudi zamolčuje, da želja staršev, da bi se njihovi otroci v šoli naučili tudi nemščine, ni bila neka koroška posebnost, temveč jo srečamo tudi na Dolenjskem⁴⁵ in drugod, kjer gotovo ni bilo tako tesne gospodarske povezanosti z nemškim trgovom.

Taka interpretacija tudi ne upošteva zavesti slovenskega kmečkega prebivalstva v tistem času. Kmetje so na jezikovna vprašanja gledali

šolo obiskujočih otrok nobeden ne naučil branja v jeziku, ki ga razume, ne razumel pa bi jezika, v katerem bi znal brati.“

Na Koroškem je skušal Simon Rudmaš pridobiti šolsko oblast za načelo, „naj se osnovnošolski učni jezik ne ravna po željah staršev, temveč po jeziku, ki ga v šolskem okolju uporablja duhovščina pri pridigi in cerkvenem poučevanju verouka.“⁴⁷ Nemščino naj bi šele v drugem ali tretjem razredu uvajali kot učni predmet. Ministrstvo je glede učnega jezika vprašalo za nasvet tudi oba škofa, Lidmanskega in Slomška. Njuno stališče pa nikakor ni bilo povsem jasno in enotno. Oba sta dopuščala v drugem razredu trivialk tudi nemški jezik, vendar Slomšek samo za sposobnejše učence. Slomškovo stališče pač izvira iz mišljenja, da je slovenščina v prvi vrsti sredstvo za нравno-versko vzgojo. Ministrstvo je oktobra 1851 odločilo, da naj bo v slovenskih krajih slovenščina učni jezik, nemščina pa od drugega razreda naprej učni predmet; v jezikovno mešanih krajih pa naj bo pouk v slovenskem in nemškem jeziku.

Napredek v šolstvu, ki ga je obetala revolucija leta 1848, je vzporedno s političnim razvojem v smeri novega absolutizma usihal. Mejnik v šolstvu predstavlja konkordat leta 1855, ki je zajamčil cerkvi dominanten vpliv na osnovno pa tudi srednje šolstvo. Najvažnejša načela, izražena v „Osnutku temeljnih načel javnega pouka v Avstriji“, niso bila uresničena. Osnovna šola je še naprej ostala razcepljena na trivialke, normalke in glavne šole, pri čemer trivialka, namenjena predvsem za kmečke otroke, ni usposabljala za nadaljnje šolanje v srednjih šolah. Konkordat 1855 je dodelil cerkvi nadzorstvo nad osnovno šolo in je utrdil učiteljevo odvisnost od cerkve. Cerkveni konzistoriji so pazili tudi na srednjih šolah, da je bila vsebina pouka v skladu s cerkvenim pojmovanjem znanosti.

Hiter razvoj industrije, bančništva, rudarstva, prometa in trgovine v dobi Bachovega absolutizma pa je izpodkopaval temelje konkordatni šoli. Potreba po šolanih ljudeh je zahtevala širšo šolsko mrežo, daljšo šolsko obveznost, boljše možnosti prestopa iz ene šole v drugo, izboljšanje učiteljske izobrazbe in sploh dviganje izobraževalne vrednosti pouka. Odločilen vpliv, ki ga je nemško meščanstvo v tej dobi dobilo v gospodarstvu nad drugimi narodi monar-

Sploh je šola bila čedalje bolj vključena v vsakdanjo borbo za narodni obstanek. K temu je po eni strani pripomogla naraščajoča slovenska narodna zavest, ki je svoj veličasten vrh dosegla v taborih začetka sedemdesetih let, po drugi strani pa čedalje silnejši pritisk gospodarsko uspevajoče nemške buržoazije proti Jadranu.

O jezikovnemu stanju na južnem Koroškem v šestdesetih letih imamo enkratni vir iz leta 1864-65. Centralna statistična komisija je zaradi napovedujočih se šolskih reform zbiral podatke o številu šoloobveznih otrok itd. Povpraševala pa je tudi po učnem jeziku v šolah in po materinščini otrok. Po zbranih podatkih navaja za slovenski del Koroške (vanj so vključeni tudi kraji severno in zahodno od Celovca, Poreče, Možberk, Gospa sveta i. dr.) 73 slovenskih šol, 5 slovensko-nemških in 10 nemških. 6213 učencev ima slovenski materni jezik, 2541 pa nemškega (od tega jih je 1410 v Celovcu, brez Celovca torej 1131).⁴⁹

Ti podatki se močno razlikujejo od podatkov v letnih poročilih. Letna poročila 1862-63 namreč naštevajo le 22 slovenskih in 65 slovensko-nemških šol. Kako so nastale te razlike? Kot je v svoji študiji dokazal Schmidt, podatki Centralnega statističnega urada zaradi jasnosti vprašanj dosti bolj odgovarjajo stvarnosti. Statistični urad je namreč jasno vprašal: „V katerem jeziku poučujete?“, medtem ko so v letnih poročilih zajeli le prisotnost tega ali onega jezika na šoli, niso pa razlikovali med učnim jezikom in učnim predmetom. Ze leta 1861 je ugotovil Einspieler, „da so mnoga šolska vodstva prišla k slovensko-nemškim šolam tudi tiste slovenske šole, v katerih se učenci višjih razredov učijo nekaj nemščine.“⁵⁰

Da je slovenščina dejansko bila v večini osnovnih šol učni jezik, sledi tudi iz odloka krške škofije iz leta 1860.⁵¹ Odlok je slej ko prej zahteval, da je jezik verskega pouka za občino tudi učni jezik v njeni šoli. Odprl pa je možnost za večjo veljavo nemščine z določbo, da naj je v industrijskih krajih in v krajih, kjer pogosti stiki prebivalstva z mesti narekujejo staršem željo, da bi se njihovi otroci naučili nekaj nemščine, nemščina od drugega razreda naprej učni predmet. V odročnih slovenskih krajih je potemtakem bila slovenščina izključni učni jezik, nemščine pa se sploh niso učili. Dalje je odlok določil, da naj se v jezikovno mešanih

40 Carinthia 26. 7. — 11. 8. 1848
41 Slovenska bčela 1. 1850, str. 50
42 DAS, arhiv Slovenskega društva, fasc. 2, 20. april 1848
43 M. Wutte, Die utrakvistische Volksschule in Kärnten, Klagenfurt 1919
44 Novice, 16. aprila 1851
45 gl. V. Schmidt, Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem 3, Ljubljana 1966, str. 108
46 Viado Schmidt, Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem 3, Ljubljana 1966, str. 107
47 V. Schmidt, Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem 3, Ljubljana 1966, str. 260
48 V. Schmidt, Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem 3, Ljubljana 1966, str. 309-313
49 Stimmen aus Innerösterreich, 1861, I, 127
50 Verordnungsblatt für die Diözese Gurk. Der neuen Folge Jahrgang II. Jahrgang XVIII. 1860. II. Abteilung, Nr. 3
51 V. Schmidt, Zgodovina 3, str. 308
52 V. Schmidt, Zgodovina 3, str. 314

Gostovanje Šmihelčanov v Št. Ilju

Preteklo nedeljo nam je igralska skupina iz Šmihela v režiji župnika Dersole predstavila dramo Franc Ksaver Meška „Mati“.

Drama pripoveduje o trpljenju matere — o usodi marsikatere matere, kateri so se otroci odtujili. Igralci so svoje vloge podajali z zagnanostjo odrskih ljubiteljev in tako v marsičem prepričevalno vplivali na dožemanje igre med publiko. Kritiko je bilo slišati samo na račun slabe izgovorjave in naglašanja.

Žal je bila udeležba publike ta popoldan nekoliko slabša, kajti lep sončni spomladanski dan je preveč ljudi zabil v naravo.

Šmihelskim prosvetašem-igralcem se iskreno zahvalujemo za njihovo prvo tovrstno gostovanje pri nas v Št. Ilju in jih še vabimo med nas.

Klub slovenskih študentov v Celovcu vabi študente celovške univerze in pedagoške akademije na

OBČNI ZBOR

v petek 17. marca ob 16. uri v „Volkskellerstüberl“ celovške Delavske zbornice.

KPD „Drava“ v Zvabeku - Športna sekcija prireja na velikonočni ponedeljek

1. ŽVABEŠKI NAMIZNOTENIŠKI TURNIR

Otvoritev turnirja ob 10. uri v farni dvorani v Zvabeku. Tekmovalo se bo v dveh skupinah — B in C. V skupini B bodo nastopili moški začetniki in igralci, ki ne nastopajo v koroškem prvenstvu. V skupini C bodo nastopala dekleta. Prijave do 25. marca na naslov: Lutnik Jakob, Zvabek, 9150 Pliberk. Prijavnina znaša 20 šilingov.

Za zmagovalce so pripravljene lepe nagrade.

Prijateljska nogometna tekma DONAU CELOVEC : SAK

v nedeljo 19. marca ob 10.15 uri na igrišču Donau v Celovcu.

Prisrčno vabljeni!

RADIO — TELEVIZIJA

SLOVENSKE ODDAJE RADIO CELOVEC

PETEK, 17. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Iz ljudstva za ljudstvo: Od pustja do krstnice (ljudske navade in običaji)

SOBOTA, 18. 3.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca

NEDELJA, 19. 3.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo

PONEDELJEK, 20. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magazin

TOREK, 21. 3.: 9.30 Za našo vas — 13.45 Celovski radijski dnevnik — šport — Otroci, poslušajte!

SREDA, 22. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Ljudske pesmi — Cerkev in svet

ČETRTEK, 23. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — „Pod oljkami...“ (zborovska glasba)

PETEK, 24. 3.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Križev pot (pripravili koroški slovenski skavti)

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 17. 3.: 4.30 Dobro jutro — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.30 Iz glasbene tradicije jugoslovanskih narodov in narodnosti — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 11.03 Znana in priljubljena — 12.40 V ritmu polke in valčka... — 14.30 Naši poslušalci čestitajo in pozdravljajo — 16.00 „Vrtljak“ — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.05 Moment musical — 19.45 Z ansamblom Jožeta Krežeta — 20.00 Stop pops 20 — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakah — 22.20 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Dnevi jugoslovanske zabavne glasbe „Opatija 78“ — 24.00 Poročila — 0.05 do 4.30 Nočni program — glasba.

SOBOTA, 18. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Glasbena matineja — 9.05 Pianirski tečajnik — 10.15 Kdaj, kam, kako in po čem? — 12.40 Veseli domači napravi — 14.05 Gremo v kino — 16.00 „Vrtljak“ — 17.03 Spoznavajmo svet in domovino — 19.45 Z ansamblom Franci Puhar — 20.00 Dnevi jugoslovanske zabavne glasbe „Opatija 78“ — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Popularnih dvajset — 0.05 do 4.30 Nočni program — glasba.

NEDELJA, 19. 3.: 4.30 Dobro jutro! — 6.15 Danes je nedelja — 7.00 Jutranja kronika — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.42 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši... — 10.05 Nedeljska panorama lahke glasbe — 10.30 Humoreska tedna — 11. Pogovor s poslušalci — 11.15 Vaščila — 13.20 Za kmetijske proizvajalce — 14.05 Nedeljsko popoldne — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.45 Glasbene razglednice 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.05 Literarni nokturmo — 23.15 Plesna glasba za vas — 24. Poročila — 0.05 do 4.30 Nočni program — glasba.

PETEK, 17. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.25 Športni prenos — 10.45 Ruščina — 11.15 Zvok iz človeške roke — 12.15 Športni prenos — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Športni prenos — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Stari — 21.20 Grede — 22.05 Šport — 22.15 Totem — 23.40 Poročila.

SOBOTA, 18. 3.: 15.35 Srce mora molčati

— 17.00 Gradbišče — 17.30 Heidi — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Sam proti vsem — 22.05 Šport — 22.25 Madigan — 0.05 Poročila.

NEDELJA, 19. 3.: 14.55 Srčni možje v leteli zabojih — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Lydia — 22.00 Šport — 22.10 Nočni izbor — 22.25 Poročila.

PONEDELJEK, 20. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Vesoljska ladja Enterprise — 10.15 Trije možje v enem čolnu — 17.30 Za predšolske otroke — 18.00 Upornik Jacquou — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.55 Roots — 21.45 Poročila in šport.

TOREK, 21. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Vesoljska ladja Enterprise — 10.15 Gram, blisk in sonce — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Živalski roji — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ugankanje — 20.55 Anatomija poljuba — 21.55 Poročila in šport.

SREDA, 22. 3.: 9.00 Tudi šale so potrebne — 9.30 Vesoljska ladja Enterprise — 10.15 Lassijina največja pustolovščina — 17.00 Sladkosneda muca — 17.25 Tudi šale so potrebne — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje klatot — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Eden End — 21.35 Glavna vloga: Jezus — 22.20 Poročila in šport.

ČETRTEK, 23. 3.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Vesoljska ladja Enterprise — 10.15 Ivana Orleanska — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Hiobovo sporočilo — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Mesija — 21.20 Wozzeck — 23.15 Poročila in šport.

PETEK, 24. 3.: 18.00 Film ob prazniku — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Mesija — 21.30 Šport — 21.45 Hans in Heinz Kirch — 23.15 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 17. 3.: 17.30 Rimljani ob Donavi — 18.00 Orientacija — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Umelost v tretjem Reichu — 19.30 Trailer — 20.15 Preračunavanje slučaja — 21.20 Bankirji — 22.05 Čas v sliki in kultura — 22.40 Roger Whittaker show.

SOBOTA, 18. 3.: 16.15 Teleobjektiv — 17.00 Klub Regional — 18.10 O tenisu — 18.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 Ljudje, ki nevarno živijo — 18.55

Kmečka gospodarska zadruga v Škofičah prireja

- v petek 17. marca od 8. do 17. ure
- v soboto 18. marca od 8. do 12. ure

POMLADNO AKCIJO

S PREDSTAVITVIJO RAZNOVRSTNEGA ORODJA

Posebno znižanje cen pri nakupu električnih strojev in vseh vrst orodja, tako kmetijskega kot vrtnarskega. Vabimo vas, da se udeležite predstavitev. Pri nakupu vam bodo stregli šolani strokovnjaki.

Vašega obiska se veselijo Kmečka gospodarska zadruga Škofiče

Galerija — 20.15 Filmska komedija — 21.55 Faces in jazz.

NEDELJA, 19. 3.: 16.00 Koncertna ura — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 O 9 (Nižja Avstrija) — 18.00 Lumiere d'ete — 19.45 Gospoda Laurel in Hardy — 20.00 Bazar plošč — 20.15 Gala 77 — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 20. 3.: 17.30 Gotika v Avstriji — 18.00 Vizija ZDA — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Odkrijte morja — 19.30 Igramo na piščali — 20.00 Kam gremo — 20.55 Vstop prost — 21.45 Čas v sliki — 22.15 81. udarec.

TOREK, 21. 3.: 17.30 Gotika v Avstriji — 18.00 Kaj bi lahko postal? — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Ostrjši kot oko, hitrejši kot zvok — 19.30 Veselje ob glasbi — 20.00 TV film — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Klub 2.

SREDA, 22. 3.: 17.30 Gotika v Avstriji — 18.00 Francoščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 O 9 (Salnograška) — 19.00 Mejniki svetovne zgodovine — 20.00 O filmu — 20.50 Vse življenje je kemija — 21.35 Čas v sliki in kultura — 22.10 „Oprostite prosim moljajo“ — 22.20 Čas v sliki.

ČETRTEK, 23. 3.: 17.30 Gost pri Clemensu Holzmeisterju — 18.00 Johannes Brahms — Nemški rekivjem — 19.15 Vstop prost — 20.00 Brat, imaš nekaj grošev zame? — 21.45 Čas v sliki in kultura — 22.20 Klub 2.

PETEK, 24. 3.: 18.00 Enej — 19.00 Evangelična služba božja iz Golsa na Gradiščanskem — 20.15 K primeru Balthazar — 21.45 Čas v sliki — 22.00 Rekivjem op. 66.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 17. 3.: 9.25 Velesalom za moške — 12.25 Velesalom za moške — 15.00 TV v šoli — 16.15 Velesalom za moške — 17.15 Poročila — 17.20 Gozdne zgodbe in nezgode — 17.35 Deček Dominik — 18.00 Obzorik — 18.10 Pevski tabor šentvid pri Stični — 18.45 Prostorsko načrtovanje — 19.30 Dnevnik — 20.00 Koncert v dvorani Slovenske filharmonije — 21.05 Razgledi: Pri Eskimih — 21.50 Dnevnik — 22.10 Serpico — 22.55 Svetovno hokejsko prvenstvo: Jugoslavija — Madžarska — 24.00 Poročila.

SOBOTA, 18. 3.: 8.00 Poročila — 8.05 Zgodbe iz Kalevale — 8.20 Kosovirja na leteli žlici — 8.35 Tehnica za natančno tehtanje — 9.00 Mali svet — 9.30 študij na univerzi — 9.50 čas, ki živi: Partizanske smučarske tekme — 10.20 „Znaje-imanje“ — 11.55 Poročila — 14.45 Poročila — 14.50 Slalom za

ŠPORTNIVESTNIK

PRIJATELJSKA TEKMA:

GLOBASNICA — SAK 2:4 (1:2)

Postava SAK: Malle; Hribar, Velik, Rozman, Pandel; Lampichler (Kupper S.), Zabltnik, Kupper M. (Blajs), Oraže (Krištol), Hobel, Polanšek.

V prvi tekmi po pripravah v Kopru je Slovenski atletski klub gostoval v Globasnici in zmagal z rezultatom 4:2. Kljub hitremu голу Globašanov so se igralci SAK po začetnih težavah le znašli in do polčasa po dveh golih Zabltnika šli v vodstvo. V drugem polčasu sta Polanšek in ponovno Zabltnik povečala rezultat na 4:1, nekaj pred koncem je domčinom uspelo zleplati rezultat.

Kljub zmagi, igra slovenskih nogometašev nikakor ni bila zadovoljiva. Obramba je bila premalo kosekventna, sredina je zadovoljila le v ofenzivi in potem ko je zapustil igrišče Lampichler (pustil se je sam zamenjati) in po poškodbi M. Kuppra je pritisk znatno popustil. Do začetka prvenstva čaka na trenerja Rogiča še nekaj dela, da bo SAK šel v prvenstvo optimalno pripravljen.

II. ZVEZNA LIGA

Se nekoliko boljše kot v prvem kolu spomladanskega prvenstva so se odrezali koroški klubi v II. zvezni ligi. V štirih nastopih, dveh doma in dveh v tujini, so dosegli prav toliko zmag. Najtežjega nasprotnika so imeli Celovčani v Wr. Neustadtu. Z veliko srečo, pa tudi nekaj znanjem so se vrinili v Celovec z obema točkama. Edini gol je v osmi minuti ustrelil Korešman. SV Št. Vid, ki je preteklo sredo v četrtfinalu avstrijskega čupa izgubil proti Dunajski Avstriji, je tokrat na Predarlskem z rezultatom 2:1 premagal moštvo iz Dornbirna. Le v prvih 15. minutah so domačini ogrožali gol Korošcev, potem pa so igrali le še Št. Vidčani. Drugo moštvo iz Št. Vida SCA je z rezultatom 1:0 premagal Tulln. To zmago so si Št. Vidčani zagotovili šele nekaj minut pred koncem. Z istim rezultatom je VSV zmagal proti Eisenstadtu.

Na lestvici šele naprej vodi Avstrija Salzburg, na drugem mestu so že Celovčani, ostala koroška moštva se nahajajo v sredini lestvice.

SVETOVNI POKAL V SMUČANJU

Potem ko si je Hanni Wenzel v tekmovanjih v ZDA zagotovila svoj prvi svetovni pokal, je ženski smučarski cirkus gostoval v koroškem zimskem športnem centru, v Bad Kleinkirchheimu. Na programu sta bila dva smuka. Pri izvrstnih snežnih razmerah in dobro pripravljeni progi,

je v prvem smuku osvojila zmago dominatorka v prejšnjih smukih, Moser-Pröll. Druga je postala Američanka Nelson, tretja pa Nemka Mittermaier. Četrto in peto mesto sta zasedli dve Avstrijki, Lukasser in Eberle. Dan navrh si je Annemarie Moser ponovno osvojila prvo mesto. Istočasno je to bila njena jubilejna zmaga, saj je zmagala 50-krat v tekmah za svetovni pokal. S tem rezultatom je brez dvoma najboljša smučarka na svetu. Drugo mesto je zasedla spet Cindy Nelson, tretja pa je postala Švicarka Nadig.

Medtem ko so ženske gostovale na Koroškem, so se v moškem smuku borili za točke v Laaxu. Skupni svetovni pokal si je že predčasno osvojil Ingemar Stenmark. V konkurenci za smuk pa odločitev še ni padla. Šanse za prvo mesto so imeli svetovni prvak Walcher, Klammer in Plank. V prvem tekmovanju v petek je že vse mislilo, da bo zmagal Klammer, toda s štartno številko 16 je presenetljivo zmagal mladi Avstrijec Ulli Spiess. Klammer je premagal svetovno elito — toda porazil ga je mladi Spiess. Naslednji dan pa se je Klammerju uspelo revanžirati; z minimalnim naskokom pred Norvežanom Hakerjem je postal prvi in osvojil istočasno svetovni pokal v smuku. Tretji je bil Spiess.

V ZAHOMCU SE ČAKAJO

Preteklo sobota so se v Zahomcu najbrž zadnjič pomerili domači orli z nasprotniki iz ostale Koroške. Domači skakalci so izvrsto odrezali.

Solarji I	1. Mihi Kaiser
	2. Bernhard Pipp
Solarji II	1. Norbert Mörtl vsi Zahomc
Mladinci	1. Sigi Godec
Juniorji	2. Andrej Millonig

SVETOVNO PRVENSTVO V HOKEJU — SKUPINA C

V Las Palmasu na Kanarskih otokih se trenutno odvija svetovno hokejsko prvenstvo v C skupini. Na tem turnirju sodeluje poleg Špancev, Nizozemcev, Kitajcev, Francozov, Belgijcev, Dancev in Bolgarov tudi avstrijska hokejska reprezentanca. 360.000 prebivalcev šteje Las Palmas in dobesedno pod palmami, ob obali oceana se Avstrijci borijo za vstop v B skupino. V otvoritveni tekmi so premagali enega sofavoritov, Dance s 7:4. Velik delež k tej zmagi so doprinesli igralci KAC-ja, Pöck-König-Sadinja, ki so ustrelili skupno kar pet golov. O nadaljnjem poteku te prireditve bomo še poročali.

ZAHVALA

Vsem, ki so se v tako velikem številu udeležili pogreba

Marije Trampuš roj. Kügler

Božičeve mame iz Doba pri Pliberku

se iskreno zahvalujemo.

Posebna zahvala velja č. g. župniku Wutteju in č. g. dekanu Siencu za pogrebne obrede ter č. g. župniku Igercu, č. g. župniku Zaletelu, č. g. kaplanom Rovanu in Valentinču ter č. g. Godini.

Zahvala velja tudi pevcem, ki so rajni mami zapeli v slovo doma in na grobu.

Nenazadnje prisrčna zahvala za vence in rože ter vsem, ki so darovali po želji pokojne za svete maše in za cerkev.

Dob, Nonča vas, Pliberk, Blato, Schwendt

otroci
v imenu sorodnikov